

فصل ۲

کنترل ایمنی محیط باز

بهای هر حادثه همیشه سنگین است، دانستن نکات ایمنی کافی نیست بلکه باید به آنها عمل کرد.

کد واحد یادگیری ۵۳۱۱۰۸۰۴۹۱:۴

زمان: ۶۰ ساعت = نظری ۲۴ ساعت + عملی ۳۶ ساعت

واحد یادگیری ۲

کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر

استاندارد عملکرد

کنترل ایمنی محیط باز (حیاط، فضای سبز، استخر، سیم کشی برق و غیره) در مراکز پیش از دبستان بر اساس منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین نامه ها و استانداردهای ایمنی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان بهزیستی کشور

شایستگی های فنی

- ۱ کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط
- ۲ کنترل ایمنی در برق حیاط و فضای باز
- ۳ کنترل ایمنی فضای سبز
- ۴ کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط
- ۵ کنترل ایمنی استخرشنا
- ۶ کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی

شایستگی های غیرفنی

- ۱ مسئولیت پذیری
- ۲ یادگیری

۲-۱- هدف توانمندسازی: ایمنی سطح فضای باز و حیاط را توضیح دهد.

ایمنی فضای باز و حیاط

به تصاویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- فضای باز و حیاط مهدکودک

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی خود با توجه به تصاویر بالا، در مورد ایمنی فضای بازی و حیاط گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

حیاط مهدکودک به عنوان بخشی از فضای فیزیکی، نقش قابل توجهی در فرایند یادگیری دارد. کودکان با بازی و جست‌وخیز، توانایی‌های حسی - حرکتی خود مانند حس تعادل، دیدن، شنیدن و بالا رفتن از بلندی، گرگم به هوا، وسطی و قایم باشک را تقویت می‌کنند. کودکانی که از چنین بازی‌هایی محروم می‌شوند، قادر نیستند تمامی قابلیت‌های خود را شناسایی کنند. همه این مزایا به شرطی تأمین خواهد شد که حیاط مهدکودک، محیطی امن و بی‌خطر برای کودکان باشد.

تعریف ایمنی فضای باز و حیاط: ایمنی فضای باز به تمامی فعالیت‌ها و اقداماتی گفته می‌شود که در جهت کاهش آسیب به افراد و یا عدم ایجاد خسارت مادی در فضای باز و حیاط (شامل تمام محل‌های بدون سقف اعم از زمین بازی، فضای سبز، حیاط، محل تجمع و صف، زمین‌های ورزشی، راه‌های ارتباطی) صورت می‌گیرد.

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی فضای باز و حیاط

به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۲- فضای باز غیرایمن برای بازی کودکان

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی خود، با توجه به تصویر بالا در مورد اهمیت رعایت ایمنی در فضای باز گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

آفتاب، چمن، گل، شن و ماسه کودکان را تشویق به حرکت و بازی می‌کند. مهم‌ترین هدف هنگام احداث فضاهای بازی ایجاد فضاهایی سالم با ابعاد کافی برای این منظور است. رعایت ایمنی در فضای باز به دلایل زیر اهمیت دارد:

- کودک در عین حال که دنیای خارج را تجربه می‌کند، حوزه عملکرد و دید خود را توسعه می‌دهد.
- دنیای مخصوص کودکان باید با منطق، خواسته‌ها و نوع فعالیت آنها مطابقت داشته باشد.
- کودکان خطر را احساس نمی‌کنند، به همین دلیل تأمین ایمنی نخستین اصلی است که در احداث این فضاها باید در نظر گرفته شود.
- ورود کودکان جدید و ناآشنا با محیط، تغییرات در فضای داخل و خارج ساختمان و افزودن وسایل و میز و صندلی به حیاط مهدکودک، همه از عواملی هستند که توان و ظرفیت ایجاد خطر برای کودکان را دارد.
- کودکان معمولاً منابع مخاطره‌آمیز برای بازی را پیدا می‌کنند. باید این منابع قبل از کودکان شناسایی و رفع شوند.

■ در محوطه‌های باز عناصری جای داده شود که کودکان به راحتی آنها را بشناسند. در واقع باید جلوی تغییرات ناگهانی محیط کودک را گرفت.

نکته

سقوط و افتادن، بزرگ‌ترین عامل حوادث و آسیب در مهدکودک‌ها و مراکز پیش از دبستان است.

موارد ایمنی فضای باز و حیاط مراکز پیش از دبستان طبق آیین‌نامه‌ها و استانداردها

به تصویر روبه‌رو با دقت نگاه کنید.

شکل ۳- فضای باز مراکز پیش از دبستان

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی با توجه به تصاویر بالا، در مورد بخش‌های مختلف فضای باز یک مرکز پیش از دبستان و نکات ایمنی لازم در مورد فضای باز گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

مهم‌ترین نکات ایمنی فضای باز و حیاط مراکز پیش از دبستان طبق آیین‌نامه‌ها و استانداردها شامل موارد زیر است:

- ۱ حداقل سرانه فضای باز برای کودکان ۱ تا ۶ سال، به میزان ۶ متر مربع برای هر کودک است.
- ۲ حیاط و فضای باز و وسایل بازی قرار داده شده در آن باید ضمن تأمین موارد ایمنی، بهداشتی، سلامت و آسایش کودکان از مکان‌های تولید آلودگی و سروصدا دور باشد.
- ۳ طبق قوانین (دستورالعمل تأسیس و اداره مهدکودک‌ها، سازمان بهزیستی) حیاط یا فضای بازی ایمنی‌سازی شده حداقل به مساحت ۵۰ مترمربع، مجهز به وسایل بازی مانند تاب، سرسره، الاکلنگ و ... باید در مهدکودک‌ها وجود داشته باشد.

۴ وجود فضای سرپوشیده در بخشی از محوطه، یک منبع مناسب آب آشامیدنی، دسترسی آسان به زمین بازی، حمام و محل ذخیره تجهیزات مورد نیاز در فضای باز ضروری است. فضای باز مهدکودک‌ها بسته به بزرگی فضای در دسترس ممکن است از بخش‌های متعددی مانند محوطه بازی‌های فضای باز و ورزش، فضای شن و آب‌بازی، محوطه وسایل بازی، فضای دوچرخه و یا ماشین‌سواری، محل بازی‌های خلاقانه، محل استراحت و خواب در فضای باز، فضای سبز و غیره باشد. مهم‌ترین نکات ایمنی مربوط به فضای باز در مهدکودک و مرکز پیش از دبستان مربوط به پوشش سطح، شرایط ساختمانی کف و دیوارها، برق و آتش‌سوزی و دسترسی مناسب به ساختمان مهدکودک و مرکز و یا به خارج از آن است. مهم‌ترین قسمت‌های فضای باز و حیاط شامل موارد زیر است:

درب ورودی

■ درب ورودی یک مرکز آموزشی علاوه بر ایجاد جذابیت و روحیه شاد در کودکانی که وارد آن مرکز می‌شوند، باید دارای ایمنی کافی باشد (شکل ۴).

■ درب ورودی به دلیل مجاورت با هوای آزاد و تغییرات دما و رطوبت و نیز در معرض باران قرارگرفتن و ماهیت غالباً فلزی آن بیشتر دچار استهلاک می‌شود و ممکن است به مرور شرایط ایمنی اولیه خود را از دست بدهد.

■ درب ورودی از نظر ایمنی باید با شرایط سنی کودکان متناسب باشد.

■ درب ورودی به خصوص باید برای کودکان معلول مناسب باشد.

■ درب ورودی نباید به راحتی توسط کودکان قابل باز و بسته شدن باشد.

■ استفاده از پنجره در چهارچوب درب ورودی، خطر برخورد درب‌ها با کودکان را کاهش می‌دهد.

■ درب ورودی باید امکان دسترسی سریع افراد امدادگر به درون ساختمان را در صورت وقوع حوادث امکان‌پذیر سازد.

■ در اطراف درب‌های ورودی، حریم عبور سیم‌های برق و لوله‌های گاز رعایت شده باشد.

■ درب‌های ورودی به خیابان اصلی مستقیماً باز نشوند.

■ حضور دائمی مسئول ورود و خروج جلوی درب ورودی به خصوص زمانی که درب ورودی به حیاط مرکز باز می‌شود ضروری است (شکل ۴).

شکل ۴- درب ورودی و حصار مرکز پیش از دبستان

فضای بازی و ورزش

فضای بازی در هوای آزاد معمولاً از دوبخش کلی فضای با سطح سخت و سطح نرم تشکیل می‌شود:

الف) سطوح سخت فضای باز: این سطوح که معمولاً از جنس آسفالت یا سنگ فرش هستند، تقریباً بیش از ۵۰ درصد فضای باز را تشکیل می‌دهد. این سطح ممکن است برای توپ‌بازی، دوچرخه و ماشین‌سواری، نقاشی با گچ بر روی زمین و یا بازی‌هایی مانند لی‌لی توسط کودکان استفاده شود و ممکن است راه ارتباطی بین بخش‌های مختلف محوطه باز مهدکودک و مرکز پیش‌دبستان را تشکیل دهد.

ب) سطوح نرم فضای باز: این سطوح معمولاً از جنس کائوچو فشرده فوم‌مانند یا لاستیک هستند و پوشش کف محوطه وسایل بازی و یا صخره‌نوردی را تشکیل می‌دهند. جنس این سطوح ممکن است از خاک نرم و یا خرده‌چوب نیز باشد. این پوشش‌ها معمولاً برای بخش‌هایی از فضای باز با کاربرد محوطه نقاشی یا آزمایش‌های علوم قابل استفاده هستند. نرمی این سطوح باید به حدی باشد که صدمه ناشی از افتادن را کاهش دهد. بنابراین با توجه به فعالیت‌های هر گروه سنی، مساحت لازم برای فضاهای بازی و ورزش تعیین می‌شود، ضمن اینکه محل بازی کودکان زیر دو سال باید از سایر کودکان جدا باشد. (شکل ۵)

شکل ۵- فضای بازی و ورزش در محوطه باز مرکز پیش از دبستان

مهم‌ترین فاکتورهای ارزیابی ایمنی در فضای بازی مهدکودک‌ها، مراقبت و نگهداری از وسایل و پایش دائمی محوطه است. موارد زیر برای حفظ ایمنی در فضای بازی و ورزش باید در نظر گرفته شود:

- زمین فضای بازی خشک باشد.
- زمین فضای بازی باید عاری از آب و نخاله‌های مختلف نظیر حفره، شاخه و ریشه درخت باشد تا باعث زمین‌خوردن کودکان نشود.
- سطح زمین بازی باید فاقد موادی نظیر چوب شکسته و آهن زنگ‌زده باشد.
- کف زمین باید از جنس مقاوم باشد و طوری باشد که در صورت زمین‌خوردن از شدت ضربه بکاهد.
- زوایای وسایل بازی طوری باشد که حرکات کودکان به سهولت انجام گیرد؛ به عنوان مثال، حلقه‌های با قطر ۱۲-۲۵ سانتی‌متر خطرناک هستند.
- گوشه‌ها و لبه‌های تیز وجود نداشته باشد.
- اتصال قطعات وسایل به یکدیگر با حلقه‌های کامل و محکم صورت گیرد، نه به وسیله قلاب.

- در ساخت تجهیزات فضاهای بازی از وسایل خطرناکی چون اشیای تیز و برنده استفاده نشود.
- از ارتفاع بیش از حد اجتناب شود.
- وسایل کمک‌های اولیه در کنار زمین موجود باشد.
- هرچند مدت از وسایل بازی بازدید گردد و از سالم بودن آنها اطمینان حاصل شود.
- وسایل بازی از جنس مقاوم و ایمن ساخته شده باشد.
- در برابر فرسودگی مقاوم باشد.
- نباید عامل جذب حشرات و آلودگی باشد.
- کودکان در سنین ۵ تا ۶ سالگی نمی‌توانند فاصله‌ها را درست اندازه‌گیری کنند و معمولاً هنگام دویدن و تغییر مسیر به اطراف خود توجه کمی دارند؛ بنابراین بهتر است همه محوطه‌ها از جمله محوطه بازی و ورزش با حصارهای مناسب ترجیحاً از جنس پلاستیک فشرده از یکدیگر جداسازی شوند.

نظارت کامل مربیان در مراکز پیش از دبستان در هنگام بازی کودکان ضروری است.

نکته

جست‌وجو کنید

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی، با استفاده از منابع علمی، در مورد دستورالعمل ایمنی برای فضای باز مرکز پیش از دبستان جست‌وجو کنید و آن را در کلاس ارائه دهید.

۲-۲- هدف توانمندسازی: ایمنی سطح فضای باز و حیاط را کنترل کند.

خطرات احتمالی در فضای باز

بازی جزء تفکیک‌ناپذیر زندگی کودکان است. فضاهای بازی اولین مکان برخورد مستقل کودک با جهان خارج از خانه است. بنابراین ضروری است محیط‌هایی در نظر گرفته شوند که به صورت تخصصی برای کودکان طراحی شده باشند و در طراحی آنها همه نیازهای جسمی و روانی کودکان در نظر گرفته شود. ایجاد حس آرامش و امنیت یکی از عوامل اصلی در محیط‌های کودکان است. خطرات ایجادشده در فضای باز و حیاط می‌تواند شامل سقوط از وسایل بازی، زمین خوردن، شکستگی اعضای بدن، کوفتگی و ضرب‌دیدگی بدن کودکان باشد.

به تصویر روبه‌رو با دقت نگاه کنید.

شکل ۶- بازی خطرناک کودکان

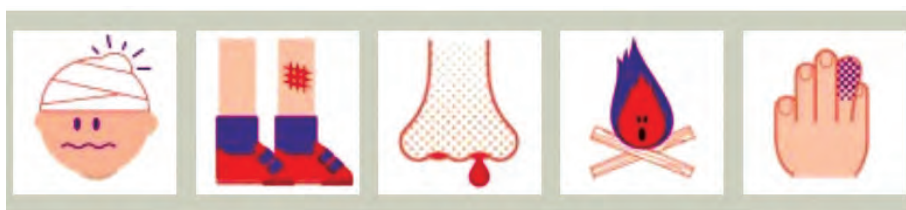
فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی با توجه به تصویر صفحه قبل، در مورد حوادث و خطرات موجود در فضای باز و حیاط گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

حوادث

تحقیقات نشان می‌دهد که در سنین ۵ تا ۱۴ سالگی بعد از عفونت‌های تنفسی بیشترین دلیل بستری شدن در بیمارستان‌ها را حوادث تشکیل می‌دهد که از این میان حوادث ناشی از سقوط و افتادن بیشترین سهم را دارد.

وسایل بازی در فضای باز گاهی اوقات، خطراتی را نیز به همراه دارند:

■ وسایل دارای ایراد، سطوح نامناسب و بی‌احتیاطی کودکان در بیشتر موارد منجر به برآمدگی در سر به دلیل ضربه، خراش یا بریدگی، خون‌دماغ، سوختگی، کوفتگی بدن و مانند اینها می‌شود (شکل ۷).

شکل ۷- صدمات جزئی در کودکان ناشی از بازی در فضای باز

- بیشترین صدمات در فضای باز و زمین بازی ناشی از سقوط از وسایل بازی است.
- زمین‌های بازی در مناطق محروم ممکن است دارای ایمنی کمتری باشند.
- وسایل ایمن خطر را از بین نمی‌برد، اما باعث پیشگیری از خطر و کاهش صدمات، جراحات، شکستگی و غیره می‌شود.
- از حوادثی که ممکن است در کودکان ایجاد شود آسیب‌های ناشی از مواد آلرژی‌زا و نیش حشرات است. از این رو باید دقت شود محلهایی که باعث حضور این مواد و موجودات در اطراف و محوطه مهدکودک و مراکز پیش‌دبستان می‌شوند، حذف شوند.
- محوطه باید عاری از گرد و غبار بیش از حد، علف‌های هرز، چمن بلند و آب راکد نگه‌داشته شود.
- آب راکد می‌تواند محل تجمع و تخم‌گذاری حشرات شود. این دسته حشرات موجب گزیدگی، خارش و واکنش‌های آلرژیک در کودکان می‌شوند. علاوه بر اینکه حشراتی مانند پشه آنوفل که در بخش‌های جنوبی کشور حضور دارد، در صورت گزش در افراد ایجاد مالاریا می‌نمایند.
- زباله‌ها و نخاله‌های ساختمانی، چیدمان نامناسب فضای بازی، وسایل بازی شکسته و فرسوده، شاخه‌های شکسته، سنگ‌های تیز محوطه، گیاهان سمی، لانه زنبور، انباشتگی مدفوع حیوانات، چاه فاضلاب، مخازن و تجهیزات محافظت‌نشده و نظیر آنها در محوطه باز مهدکودک‌ها و مراکز پیش‌دبستانی همگی از منابع خطرآفرین برای کودکان و حتی بزرگسالان محسوب می‌شود.

کنترل حوادث

میزان بروز حوادث در محیط مراکز پیش دبستان به عوامل زیر بستگی دارد:

- کمبود میزان رعایت ایمنی در مراکز آموزشی
- کمبود نظارت مربیان مرکز آموزشی به بازی کودکان
- کمبود آموزش محافظت از سلامت خود
- کمبود آگاهی کودکان از کارهای خطرآفرین

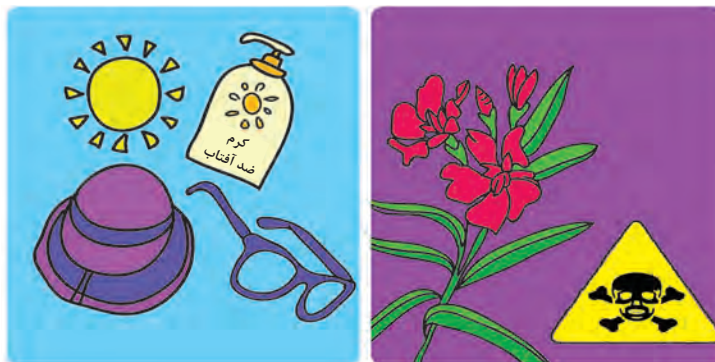
۱ رعایت ایمنی: داشتن برنامه و دستورالعمل ایمنی در این مراکز از نکات مهم در این زمینه است. این برنامه باید مخصوص مرکز آموزشی مربوط تنظیم شده باشد و هر شش ماه یکبار به روزرسانی شود.

۲ نظارت مربیان بر کودکان در حین بازی: مسئله اصلی این است که هیچگاه بدون نظارت مربی به کودکان نباید اجازه بازی در محوطه را داد. حتماً برای هر گروه سنی، مربی جداگانه‌ای نظارت داشته باشد و بهتر است برای هر ۴ تا ۵ کودک در گروه سنی یک مربی در نظر گرفته شود.

۳ آموزش محافظت از سلامت خود: مربیان برای جلوگیری از بروز حوادث باید کودکان را از حوادث احتمالی آگاه سازند.

۴ اجتناب کودکان از کارهای خطرآفرین: نظارت مربی‌ها باعث می‌شود که کودکان از بروز رفتارهای نامناسب در هنگام بازی خودداری کنند و در صورت بروز حادثه اقداماتی حمایتی و کمک‌های اولیه سریع‌تر اجرا می‌شود. در این زمینه می‌توان از هشدارهای مربوط به خطر هم استفاده کرد. این هشدارها می‌تواند بصری یا شنیداری مانند علائم، تابلوها، چراغ‌ها، چراغ‌های چشمک‌زن و غیره باشد (شکل ۸).

۵ بازرسی دوره‌ای محوطه: بازرسی دوره‌ای باید به صورت روزانه (روزی که کودکان در محوطه هستند)، ماهانه، فصلی و سالانه توسط افراد آموزش داده متفاوت انجام شود تا در صورت وجود منبع خطر در محوطه بر مربیان پوشیده نماند. یکی از منابع خطرآفرین در محوطه، ظروف خالی رنگ و سموم است که باید حتماً از محوطه برداشته شوند.

شکل ۸- تابلوهای هشدار ایمنی برای کودکان در فضای باز

فعالیت ۶: با توجه به شکل ۸، تصویری با هدف آموزش نکات ایمنی در فضای باز کارت‌های هشداردهنده ایمنی تهیه کنید و آن را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

کمک‌های اولیه در حوادث فضای باز

تمامی مهدکودک‌ها باید جعبه کمک‌های اولیه که برای مراقبت‌های ویژه و اضطراری مجهز شده است، داشته باشند. یک جعبه کمک‌های اولیه به انضمام دیگر وسایل و تجهیزات لازم برای امدادسانی و انجام امور نجات فرد حادثه‌دیده نظیر دستکش یکبار مصرف، ماسک مخصوص احیای قلبی ریوی (CPR)، آتل و غیره باید در محل اتاق کمک‌های اولیه وجود داشته باشد. جعبه کمک‌های اولیه نیز باید از جمله جعبه‌های استاندارد باشد و حاوی اقلامی نظیر بانداز، گاز استریل، قیچی، محلول ضدعفونی کننده، گوشی، دستگاه فشارسنج و غیره باشد.

علاوه بر اینکه مربیان باید با کمک‌های اولیه مربوط به حوادثی که در فضای باز رخ می‌دهد، آشنایی داشته باشند،^۱ مهم‌ترین نکته این است که مربیان باید والدین را از رخداد حادثه باخبر کنند و در ساعات بعدی مراقب تغییرات علائم سلامتی در کودکان باشند. در حوادث و آسیب‌های بزرگ‌تر حتماً با اورژانس یا پزشک تماس گرفته شود.

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی، پوستری با موضوع کمک‌های اولیه هنگام بروز حوادث در فضای باز تهیه نمایید و آن را در کلاس ارائه دهید.

پوستر
تهیه کنید

فعالیت ۸: در گروه‌های کلاسی، فهرست وارسی در مورد شرایط ایمنی فضای باز مرکز پیش از دبستان را تهیه نمایید و آن را در مورد یکی از مراکز آموزشی تکمیل نمایید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

خودارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر				
مرحله: کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط				
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد			
۱	۲	۳		
۱	تا چه حدی می‌توانید گزارشی از مهم‌ترین نکات ایمنی فضای باز و حیاط یک مرکز پیش از دبستان ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از خطرات احتمالی و حوادث در فضای باز یک مرکز پیش از دبستان ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید کمک‌های اولیه در حوادث فضای باز برای کودکان یک مرکز پیش از دبستان انجام دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید ایمنی سطح فضای باز و حیاط یک مرکز پیش از دبستان را براساس فهرست واریسی کنترل کنید؟			

تمرین کنید

- ۱ گزارشی از بیشترین صدمات در فضای باز در یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۲ کودک ۵ ساله‌ای در حال بازی با سُرُسره از آن سقوط می‌کند.
الف) وسایل لازم برای انجام کمک‌های اولیه را آماده کنید.
ب) کمک‌های لازم را تا رسیدن اورژانس برای این کودک انجام دهید.
- ۳ برای کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط با استفاده از آیین‌نامه‌های بهزیستی فهرست واریسی تهیه کنید.

۲-۳- هدف توانمندسازی: ایمنی در برق فضای باز را توضیح دهد.

ایمنی در برق فضای باز

به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- خطر برق گرفتگی در فضای باز

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی، با توجه به تصویر بالا در مورد تجربیات خود از حوادث ناشی از نایمن بودن ایمنی در برق گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

برق مهم‌ترین نوع انرژی است که در حال حاضر از آن استفاده می‌شود. از این انرژی برای به کار انداختن لوازم برقی استفاده می‌شود. بسیاری از حوادث برق گرفتگی که به پیامدهای فاجعه‌باری نیز منتهی شده‌اند، در اثر عواملی اتفاق افتاده‌اند که با به کارگیری روش‌های ایمنی ساده، قابل پیشگیری بوده‌اند.

تعریف ایمنی در برق

مجموعه اقداماتی را که یک فرد یا یک گروه اجرایی در ارتباط با شبکه‌ها و دیگر تأسیسات توزیع نیرو برای پیشگیری از حوادث برای افراد و تأسیسات انجام می‌دهد، ایمنی در برق گویند.

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی در برق فضای باز

نکته

تحقیقات نشان می‌دهد که حدود پنجاه درصد از برق‌گرفتگی‌ها در اثر تماس مستقیم با سیم حامل برق در حمام و استخر و غیره بوده است بقیه موارد به دلیل فرسودگی سیم‌ها و یا عایق نبودن صحیح دستگاه‌های برقی، صنعتی و خانگی و یا سیم‌کشی‌های نادرست اتفاق افتاده است.

برای جلوگیری از آسیب‌های ناشی از جریان الکتریسیته، رعایت اصول ایمنی در سیم‌کشی و نصب تأسیسات برقی در فضای باز به دلایل زیر بسیار دارای اهمیت است.

- وجود خطرات این انرژی بر روی بدن انسان
- خطراتی چون برق‌گرفتگی، آتش‌سوزی، سوختگی در اثر ایمن نبودن سیم‌کشی و سیستم توزیع نیروی الکتریکی

۲-۴- هدف توانمندسازی: ایمنی در برق فضای باز را کنترل کند.

نکات ایمنی در برق فضای باز بر اساس استاندارد و قوانین مراکز پیش از دبستان

- در فضای باز رعایت موارد زیر برای ایمن بودن محیط برای بازی کودکان ضروری است:
- اجرای نکات ایمنی استفاده از برق و وسایل برقی همراه با توجه به توصیه‌های لازم در این زمینه
  - توانمندسازی افراد و جلوگیری از خطر برق‌گرفتگی
  - مراقبت از کودکان و آموزش صحیح به آنان
  - رعایت کامل نکات ایمنی در خصوص سیم‌کشی تأسیسات برقی در فضای بازی کودکان
  - بازدید منظم وسایل و تعمیر خرابی به‌طور مستمر (شکل ۲)
  - ممانعت از نزدیک شدن به آب‌نماهای دارای سیم‌کشی برق در محل بازی کودکان
  - نصب تابلوهای هشداردهنده و آموزش‌های لازم به کودکان
  - اجتناب از نصب و به‌کار بردن وسایل برقی در محل بازی کودکان
  - کاملاً توکار بودن سیستم سیم‌کشی برای ایجاد روشنایی در فضای بازی کودکان
  - رعایت ایمنی در صورت نیاز به سیم‌کشی روکار
  - نصب هشدارهای ایمنی و علامت خطر برق‌گرفتگی روی تابلوهای برق
  - قرار گرفتن اتاق تأسیسات در محوطه یا در همکف و حداکثر در طبقه منفی یک (زیر هم‌کف) ساختمان
  - قرار گرفتن در ورود اتاق تأسیسات در فضای باز

شکل ۲- وجود خرابی در سیستم برق کشی

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی، در مورد دستورالعمل‌های ایمنی سیم‌کشی برق فضای بازی، از منابع معتبر جست‌وجو نمایید. براساس نتایج، یک فهرست وارسی تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

انواع خطرات احتمالی از وسایل برقی و کمک‌های اولیه متناسب با آن

شکل ۳- خطر وسایل برقی برای کودکان

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی، با توجه به تصویر روبه‌رو در مورد خطرات احتمالی از وسایل برقی برای کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

حوادث ناشی از جریان برق به سه طریق اتفاق می‌افتد:

- ۱ در اثر عبور جریان از بدن و تأثیر روی دستگاه عصبی
- ۲ در اثر عبور جریان از بدن و تأثیر روی قلب
- ۳ در اثر جرقه و قوس الکتریکی و سوزاندن سطحی و عمقی پوست یا داخل بدن

مهم‌ترین خطرات ناشی از جریان الکتریسیته

۱ **شوک الکتریکی:** زمانی اتفاق می‌افتد که قسمتی از بدن شخص بخشی از مدارهای الکتریکی شود و از آن جریان برق کافی عبور کند. عبور جریان الکتریکی از بدن انسان بستگی به وضعیت فیزیکی آن دارد. ممکن است شوک الکتریکی به سوختن بدن منجر شود و این در شرایطی است که فرکانس الکتریکی زیاد باشد که متأسفانه فرکانس ۵۰ حداکثر تأثیرات فیزیکی را در شخص ایجاد می‌کند.

۲ **برق گرفتگی:** برق گرفتگی به دو دسته تقسیم می‌شود:

■ **با ولتاژهای بالا:** در موارد با ولتاژ بالا، حتماً بدن لازم نیست مستقیماً با سیم یا کابل برق تماس داشته باشد، بلکه ممکن است در فاصله چند متری هم جریان برق از هوا عبور کند و به بدن فرد منتقل شود و باعث برق گرفتگی شود. در این موارد هرچقدر ولتاژ برق و رطوبت هوا بالا باشد، میزان انتقال و آسیبی که به بدن وارد می‌شود، بیشتر است. در موارد با ولتاژ بالا به دلیل گرفتگی عضلات، منجر به اتصال دائم با آن وسیله خواهد شد.

■ **با ولتاژهای پایین:** موارد ولتاژ پایین بیشتر در خانه اتفاق می‌افتد. مخصوصاً آن دسته از وسایلی که در آنها آب ریخته می‌شود، آسیب می‌بیند. ممکن است در فرد از سیم لخت و یا وسایل برقی، از طریق کلید و پریز برق، برق گرفتگی ایجاد شود. در برق گرفتگی با ولتاژ پایین بدن فرد دچار لرزش می‌شود.

عوارض برق گرفتگی: قرار گرفتن دو نقطه از بدن در مسیر جریان برق، موجب عبور جریان از بدن می‌شود و با توجه به شدت و مدت عبور جریان، برق گرفتگی به وجود می‌آید.

عوارض برق گرفتگی عبارت‌اند از:

- ایست قلبی، در نهایت مرگ، ناشی از آن
- سوختگی داخلی و سوختگی خارجی
- از کار افتادن کلیه‌ها
- قطع دست‌ها به دلیل سوختگی داخلی
- شکستگی استخوان‌ها به دلیل پرتاب شدن یا لرزش ناشی از برق گرفتگی

تمامی سطح زمین، دیوارها و کف اتاق‌ها در تمامی طبقات، به عنوان یک نقطه از سیستم برق محسوب می‌شود و اگر نقطه‌ای از بدن موجود زنده از یک طرف به زمین یا دیوارها وصل باشد و از طرف دیگر با سیم برق (فاز) یا بدنه فلزی دستگاه برقی (وسایل بازی، یخچال، کولر، چرخ‌گوشت و غیره) تماس داشته باشد، جریان برق از بدن عبور می‌کند.

نکته

۳ **حریق‌های الکتریکی:** معمولاً یکی از عوامل ایجاد آتش‌سوزی به وسیله برق، اتصال دو سیم فاز و نول، یا دو سیم فاز در برق‌های سه‌فاز با یکدیگر است که بر اثر اتصال ایجاد جرقه و تولید گرمای زیاد می‌کند.

بدین ترتیب که اگر در مدار بیش از حد مقاومت الکتریکی سیم‌ها، جریان برق عبور کند باعث گرم شدن و در نهایت سوختن روکش پلاستیکی سیم‌ها و ایجاد اتصال کوتاه می‌شود. چنانچه یک فیوز مناسب در مسیر جریان برق باشد، بلافاصله جریان برق قطع می‌گردد و از آتش‌سوزی جلوگیری می‌شود.

اقدامات اولیه در مواجهه با مصدومان سوختگی

از لحظه وقوع حادثه تا زمان مراجعه به مرکز درمانی لازم است برای جلوگیری از پیشرفت عوارض سوختگی اقدامات اولیه زیر انجام شود:

- ۱ باید عامل سوختگی را به وسیله خاموش کردن آتش، رقیق کردن یا شستن مواد شیمیایی مولد سوختگی یا جدا کردن بیمار از جریان الکتریکی متوقف کرد.
- ۲ در صورتی که فرد در حال شعله‌ور شدن با آتش باشد، یعنی آتش تمام لباس و اعضای فرد را در بر گرفته باشد، باید از مصدوم بخواهیم بی حرکت بماند، زیرا تماسش با هوا باعث شعله‌ور شدن آتش می‌شود.
- ۳ مصدوم را با پتو یا پرده می‌پوشانیم یا با آب خاموش می‌کنیم.
- ۴ اگر بیمار در محل بسته‌ای دچار سوختگی شده باشد، به علت احتمال مسمومیت با مونوکسید کربن باید سریعاً وی را به محیط باز منتقل نمود.
- ۵ لباس‌های سوخته بیمار را خارج می‌کنیم ولی توجه داشته باشید در صورتی که لباس سوخته شده به بدن چسبیده باشد، اطراف آن را بریده و از جدا کردن قسمت چسبیده به پوست خودداری کنید.
- ۶ خارج کردن وسایلی مانند ساعت، انگشتر، کمر بند و هر چیزی که به سطح سوخته فشار می‌آورد. چون بعد از مدتی ناحیه سوخته ورم می‌کند و خارج کردن این اشیاء مشکل می‌شود.
- ۷ به هیچ وجه نباید سطح سوخته را دست کاری و یا از پمادی برای سطح سوخته استفاده کنیم.
- ۸ استفاده از آب با درجه حرارت اتاق، سریعاً درد بیمار را کاهش خواهد داد. باید توجه داشت که نباید از آب سرد و تکه‌های یخ استفاده نمود، زیرا باعث کاهش درجه حرارت بدن مصدوم می‌شود.
- ۹ پوشاندن زخم‌ها با پارچه تمیز برای جلوگیری از آلودگی.
- ۱۰ پوشاندن بیمار با پتوی تمیز برای حفظ حرارت بدن بیمار.
- ۱۱ بالا نگه داشتن اندام‌های سوخته برای جلوگیری از ورم اندام.

تمرین کنید

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی، کمک‌های اولیه در سوختگی را روی ماکت تمرین کنید.

بازدید کنید

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی، فهرست واریسی در مورد کنترل ایمنی برق در فضای باز تهیه کنید و در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان آن را تکمیل نمایید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

خودارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر			مرحله: ایمنی سیم کشی برق فضای بازی	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از نکات ایمنی در برق فضای باز براساس استاندارد و قوانین در یک مرکز پیش از دبستان ارائه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از انواع خطرات احتمالی وسایل برقی در یک مرکز پیش از دبستان ارائه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید اقدامات اولیه در مواجهه با کودکان مصدوم ناشی از سوختگی در یک مرکز پیش از دبستان را انجام دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید ایمنی در برق حیاط و فضای بازی یک مرکز پیش از دبستان را براساس فهرست وارسی کنترل کنید؟			

تمرین کنید

- ۱ گزارشی از نکات ایمنی در برق فضای باز براساس استاندارد و قوانین مراکز پیش دبستان تهیه کنید.
- ۲ کمک‌های اولیه به کودکی که دچار برق گرفتگی شده است، در کلاس نمایش دهید.
- ۳ عوارض برق گرفتگی را فهرست کنید.
- ۴ جدول زیر را در رابطه با مهم‌ترین خطرات ناشی از جریان الکتریسیته کامل کنید:

انواع جریان الکتریسیته	خطرات
ولتاژ بالا	
ولتاژ پایین	

۲-۵- هدف توانمندسازی: ایمنی فضای سبز را توضیح دهد.

ایمنی فضای سبز

به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- کاشت گیاه توسط کودکان

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی، با توجه به تصویر بالا، در مورد اهمیت ایمنی فضای سبز در مرکز پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

مهم نیست که کودک چند سال دارد، انجام کارهای باغبانی، فعالیت‌های بیرونی هستند که آنها را برای فعالیت‌هایی از قبیل کندوکاو در خاک و ارتباط برقرار کردن با طبیعت هیجان‌زده و مشتاق می‌کند. اما در کنار فعالیت باغبانی و ایجاد فضای سبز رعایت مسائل ایمنی برای جلوگیری از آسیب به کودکان ضروری است.

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی فضای سبز

با توجه به اینکه فعالیت‌های باغبانی و ایجاد فضای سبز به صورت فیزیکی انجام می‌شود، رعایت مسائل ایمنی لازم و ضروری است. در انجام این فعالیت‌ها از ابزار و لوازم مختلف از جمله بیل، بیلچه، درخت‌چین و غیره استفاده می‌شود که برای استفاده ایمن از آنها نحوه کاربرد آنها باید آموزش داده شود. همچنین در فضای سبز از کودهای شیمیایی و آلی برای رشد گیاهان و همچنین از سموم جهت کنترل آفات استفاده می‌شود. با توجه به اهمیت کودها و سموم در سلامتی کودکان رعایت مسائل ایمنی در این خصوص نیز لازم و ضروری است.

موارد ایمنی فضای سبز (باغچه، درخت، گیاهان، خاک، کودها و غیره) براساس استاندارد و قوانین

گفت و گو
کنید

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی، در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ۱ ایمنی تجهیزات و دستگاه‌های باغبانی
- ۲ ایمنی مواد شیمیایی و سموم
- ۳ انواع وسایل حفاظت فردی در کارهای فضای سبز و باغبانی

ایمنی در فضای سبز مربوط به موارد زیر است:

- ۱ ایمنی تجهیزات و وسایل مورد استفاده
- ۲ ایمنی مواد مورد استفاده از جمله کود و سموم
- ۳ استفاده از وسایل حفاظت فردی

۱ **ایمنی تجهیزات و وسایل مورد استفاده:** انتخاب ابزار مناسب در فضای سبز و باغبانی با توجه به وسعت و تنوع کار، برای انجام بهتر کارها، کمک خواهد کرد. نگهداری، استفاده درست و رعایت ایمنی وسایل برای کاهش خطرات ضرورت دارد. ابزار و وسایلی که در ایجاد فضای سبز کاربرد دارند، به دو دسته ماشینی و دستی تقسیم می‌شوند.

■ **وسایل ماشینی و مکانیزه:** معمولاً در مقیاس بزرگ کشاورزی و فضای سبز کاربرد دارد.

■ **ابزار دستی:** وسایلی که معمولاً با نیروی دست کار می‌کنند.

جدول ۱ بعضی از ابزارهای دستی کار در فضای سبز و باغبانی را نشان می‌دهد.

جدول ۱- انواع لوازم و وسایل در فضای سبز و باغبانی

ابزار	بیل باغبانی ^۱	شن کش ^۲	چنگک دسته بلند ^۳	
کاربرد	احداث جوی و پشته، جابه جایی خاک	تسطیح سطوح، جمع آوری نخاله از سطح خاک، آماده سازی بستر بذر	جابه جایی علوفه، شکستن و زیر و رو کردن خاک، نرم کردن خاک زیرین، هم زدن سطح خاک	
تصویر				
ابزار	کلنگ روسی ^۴	کلنگ دوسر ^۵	کج بیل (فوکا) دسته بلند ^۶	کلوخ خردکن ^۷
کاربرد	کندن چاله، شکستن کلوخ های سفت	قطع ریشه های بزرگ، خرد کردن بقایای چوبی، کندن چاله	وجین علف های هرز، شکستن سله	خرد کردن کلوخ، شکستن سله، وجین علف های هرز
تصویر				
ابزار	بیلچه باغبانی ^۸	چنگک دسته کوتاه ^۹	کج بیل (فوکا) دسته کوتاه ^{۱۰}	کج بیل (فوکا) دوسر ^{۱۱}
کاربرد	وجین، کاشت نشاء، جابه جایی خاک در حجم کم	خراش سطح باغچه، تهویه خاک، جمع آوری علف های هرز، تمیز کردن بین بوته ها	وجین علف های هرز، شکستن سله، شیارکشی برای بذرکاری	وجین علف های هرز، شکستن سله، خرد کردن کلوخ، شیارکشی برای بذرکاری
تصویر				

۲ ایمنی مواد مورد استفاده از جمله کود و سموم در باغبانی: مواد شیمیایی زیادی ممکن است در فضای سبز و باغبانی استفاده شود. کودهای شیمیایی و آلی و سموم از جمله مهم ترین موادی هستند که در فضای سبز از آنها استفاده می شود. هر کدام از این مواد شیمیایی دارای یک برگه اطلاعات ایمنی مواد^{۱۲} (MSDS) هستند. این برگه خطرات احتمالی ناشی از مصرف این مواد و سایر اطلاعات مهم مثل نحوه حمل و نقل و دفع آنها را در خود دارد.

۱- Shovel

۴- Pickax

۷- Garden rolling tiller

۱۰- Small hand hoe

۲- Sturdy rake

۵- Mattock

۸- Garden trowel

۱۱- Double hoe

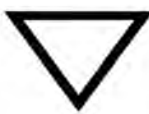
۳- Spading fork

۶- Long hand hoe

۹- Small hand cultivator

۱۲- Material safety data sheet

- تماس و یا در معرض قرار گرفتن مواد شیمیایی به شکل حاد (شدید - یک بار) و مزمن (مداوم - مدت زمان زیاد) همراه با آسیب‌هایی است که این صدمات در خصوص مواجهه با بعضی از مواد حتمی است. بنابراین باید از تماس با این مواد تا حد ممکن اجتناب شود.
- مواجهه با مقادیر زیاد آفت‌کش‌ها به شکل حاد، می‌تواند منجر به مسمومیت‌های کشنده و شدید گردد.
- تماس با مواد شیمیایی و آفت‌کش‌ها در طولانی‌مدت، ریسک بروز سرطان را بالا می‌برد.
- تماس با مواد شیمیایی از طریق بلعیدن (خوردن توسط دست آلوده)، تنفس، تماس پوستی و تماس از طریق چشم است.
- وجود ابزارهای محافظتی شخصی شامل دستکش، ماسک، لباس مناسب و غیره در موقع تماس با مواد شیمیایی مهم است.
- انبار مناسب برای ذخیره مواد شیمیایی و مراحل دفع آنها باید بادقت کافی صورت بگیرد تا از صدمه به کودکان و محیط زیست جلوگیری شود (شکل ۲).

علائم محصولات مورد مصرف	
انفجار: با گرم شدن و یا سوراخ شدن ظرف، احتمال انفجار وجود دارد. خروج تکه‌های فلز و یا پلاستیک از درون ظرف می‌تواند خسارت جدی به خصوص برای چشم به بار آورد.	
خوردگی: محصول می‌تواند سبب سوختگی پوست و یا چشم شود. در صورت بلعیدن، سبب ضایعات گلو و شکم خواهد شد.	
قابل اشتعال: در حضور گرما، شعله یا جرقه محصول و یا گاز آن می‌تواند به سرعت آتش بگیرد. تکه پارچه‌های استفاده‌شده در این محصول می‌تواند به خودی خود آتش بگیرد.	
سمی: بلعیدن، لیس‌زدن و یا استنشاق این محصول، خطر مسمومیت شدید و یا مرگ را به دنبال دارد.	
چهارچوب هشت ضلعی: این چهارچوب نشان می‌دهد که محتویات درون ظرف، خطرناک می‌باشد.	
چهارچوب مثلثی: این چهارچوب نشان می‌دهد که خود ظرف خطرناک می‌باشد.	

شکل ۲- علائم هشداردهنده روی مواد شیمیایی مورد استفاده

شکل ۳- وسایل حفاظت فردی مورد استفاده در فعالیت‌های فضای سبز و باغبانی

- **۳ استفاده از وسایل حفاظت فردی:** وسایل حفاظت فردی شامل روپوش، عینک، پاپوش، دستکش، محافظ شنوایی، محافظ تنفسی (ماسک)، کلاه ایمنی و لباس محافظ بدن هستند (شکل ۳).
- هنگام انتخاب وسایل حفاظت فردی موارد زیر باید در نظر گرفته شود:
- باید در ابتدا دیگر تجهیزات و راهکارهای حفاظتی را نیز در نظر بگیرید. وسایل ایمنی شخصی به‌عنوان آخرین راهکار کاهش خطرات در محل کار است.
- تجهیزات حفاظت شخصی محافظت مناسبی در مقابل خطرات کار ایجاد کنند.
- قابل استفاده و در دسترس باشند.
- برای استفاده‌کننده و محیط کار در فضای سبز و باغبانی مناسب و متناسب باشند و هیچ خللی در انجام کار ایجاد نکنند.
- وسایل حفاظتی سبب ایجاد خطراتی مثل کاهش دید و یا ایجاد استرس گرمایی نشود.
- دارای کیفیت ساخت مناسب و علامت استاندارد باشد.
- با سایر تجهیزات ایمنی مورد استفاده تداخل و مزاحمت ایجاد نکند. به‌طور مثال، عینک‌های محافظ ممکن است برای قرار گرفتن محافظ تنفسی اختلال ایجاد کند.
- دستورالعمل‌های نگهداری و محافظت شرکت سازنده قبل از استفاده مطالعه شود.
- نحوه استفاده وسایل حفاظت فردی قبلاً آموزش داده شود.

۲-۶ هدف توانمندسازی: ایمنی فضای سبز را کنترل کند.

خطرات موجود در فضای سبز و پیشگیری از آنها

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی، در مورد انواع خطرات ناشی از فعالیت در فضای سبز و باغبانی که تجربه‌ای دارید، گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

خطرات موجود در فضای سبز ممکن است:
الف) در اثر استفاده از وسایل و ابزار و مواد (کود و سم) ایجاد شود (جدول ۲).

جدول ۲- خطرات موجود در فضای سبز و وسایل ایمنی مربوطه

اندام	خطرات	وسایل ایمنی و کنترل
چشم‌ها	تراوش مواد شیمیایی، گرد و غبار، اجسام پرتاب‌شونده، گازها و بخارات، تشعشع	عینک محافظ چشم، محافظ صورت، ماسک‌های مخصوص
سر	افتادن و یا پرتاب شدن اشیاء، خطر ضربه به سر، گیرکردن موها	کلاه ایمنی و پوشش‌های ضربه گیر
دستگاه تنفس	گرد و غبار، بخار، گاز، اسپری سموم	ماسک‌های دارای فیلتر قابل تعویض، ماسک‌های تنفسی تمام‌رخ (از کل صورت محافظت می‌کند) و یا نیم‌رخ (بینی و دهان را می‌پوشاند)، کلاه‌های اکسیژن‌دار، دستگاه‌های تنفسی
بدن	آب و هوای نامناسب، تراوش مواد شیمیایی، اسپری ناشی از سم‌پاشی، ضربه، گرد و غبار آلوده، پوشش بیش از حد یا گیرکردن لباس	روپوش، روپوش یک‌بار مصرف، لباس‌های محافظ خاص
دست‌ها و بازوها	بریدن و سوراخ شدن، مواد شیمیایی، کودهای شیمیایی، عفونت پوستی، بیماری و آلودگی	دستکش بلند، دستبند و بازوبند
پا و ساق پا	رطوبت، سرخوردن، بریدن و سوراخ شدن، افتادن اشیاء، تراوش مواد شیمیایی، خراشیدگی	کفش‌ها و چکمه‌های ایمنی دارای محافظ ساق، پوشش مخصوص روی کفش، ساق پابند.

ب) در اثر معرض نور خورشید قرار گرفتن، ایجاد شود.

عوارض نور خورشید در بدن به دو صورت است:

۱- **کوتاه مدت:** گرمازدگی، تغییر رنگ پوست، آفتاب‌سوختگی، تحریک، عرق سوز شدن و حساسیت پوست

۲- **بلند مدت:** بروز جوش و آکنه به خصوص در پوست دست و صورت، پیری زودرس پوست، چروکیدگی و

ضخیم شدن پوست، ایجاد سرطان پوست، بروز آب مروارید و تضعیف سیستم ایمنی بدن

توصیه‌های مهم برای افراد در معرض نور خورشید شامل موارد زیر است:

■ استفاده از لباس آستین‌بلند با یقه بسته با رنگ روشن

■ استفاده از کلاه نقاب‌دار

■ انجام کارهای باغبانی قبل از ساعت ۱۰ صبح یا بعد از ساعت ۴ بعدازظهر

■ استفاده از عینک‌های آفتابی مناسب

■ استفاده از کرم‌های ضدآفتاب

کمک‌های اولیه در مصدومیت در نتیجه مواد و ابزار باغبانی

رسیدگی و درمان سریع و مناسب جراحات می‌تواند جان فرد آسیب‌دیده را نجات دهد و امری ضروری در کاهش دادن درد و کمک به فرد آسیب‌دیده در بازگشت به بهبودی سریع باشد. نادیده گرفتن یا قصور در درمان زخمی سطحی، ممکن است منجر به عفونت یا بیماری جدی شود.

کارهای باغبانی و فضای سبز ممکن است در اثر مواجهه با سموم دفع آفات نباتی (حشره‌کش‌ها، علف‌کش‌ها، قارچ‌کش‌ها و غیره)، در اثر نیش حشرات و جانوران (زنبور، رتیل، عقرب و غیره) و مسمومیت به دلیل مصرف آب غیربهداشتی باشد. اقدامات اختصاصی که در صورت بروز مسمومیت در افراد باید انجام داد، عبارت‌اند از:

- سریعاً به پزشک اطلاع داده شود.

- اگر فرد مسموم در حالات بیهوشی و تشنج است و یا در صورتی که فراورده‌های نفتی (نفت، بنزین و...) و یا سم سوزاننده (اسید یا باز قوی) خورده است و همراه با درد شدید، احساس سوزش در دهان و گلو باشد، وادار به استفراغ نشود.

- در صورت استنشاق ماده سمی توسط مصدوم، فوراً او را از محل سم‌پاشی خارج کنید و در هوای آزاد نگهداری شود.

- لباس‌های فرد مصدوم را از تن او خارج کنید تا تماس فرد با سموم کمتر شود.

- در صورت قطع تنفس فرد مصدوم اقدام به احیای بیمار کنید و سریعاً با اورژانس تماس گرفته شود.

همه مهدکودک‌ها و مراکز آموزشی باید مجهز به جعبه کمک‌های اولیه باشند. علاوه بر آن نکات زیر باید در نظر گرفته شود:

- جعبه کمک‌های اولیه مناسب در مواقع اورژانس در دسترس باشد.

- در مهدکودک و مراکز پیش‌دبستان، یک نفر مسئول ارائه کمک‌های اولیه باشد. مسئولیت‌های وی شامل مراقبت از تجهیزات و امکانات کمک‌های اولیه، ارائه اقدامات حیاتی کمک‌های اولیه و تماس با اورژانس در مواقع لزوم می‌باشد.

- اطلاعات کافی در رابطه با کمک‌های اولیه (مانند محل قرارگیری آن) و نحوه استفاده از وسایل، به کارکنان داده شود.

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی، کمک‌های اولیه در حوادث ناشی از فضای سبز را روی ماکت تمرین کنید.

تمرین کنید

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی، فهرست واریسی در مورد کنترل ایمنی فضای سبز و وسایل را تهیه کنید. در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان آن را تکمیل نمایید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

بازدید کنید

خودارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر				
مرحله: کنترل ایمنی فضای سبز				
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از موارد ایمنی فضای سبز یک مرکز پیش از دبستان براساس استاندارد و قوانین ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از خطرات موجود در فضای سبز یک مرکز پیش از دبستان و راه‌های پیشگیری از آنها را ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید کمک‌های اولیه به کودکان مصدوم با مواد و ابزار باغبانی را انجام دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید با استفاده از فهرست واریسی، ایمنی فضای سبز یک مرکز پیش از دبستان را کنترل کنید؟			

تمرین کنید

- گزارشی از نکات ایمنی فضای سبز (باغچه، درخت، گیاهان، خاک، کودها و غیره) براساس استاندارد و قوانین تهیه کنید.
- جدول زیر را در رابطه با کنترل و پیشگیری از حوادث در یک مرکز پیش از دبستان کامل کنید:

حوادث	وسایل حفاظتی
سر خوردن	
پریدن	
سوراخ شدن	
افتادن اشیا	
تراوش مواد شیمیایی	
خراشیدگی	

- برای کنترل ایمنی فضای سبز یک مرکز پیش از دبستان با استفاده از آیین‌نامه‌های بهزیستی فهرست واریسی تهیه کنید.

۴ جدول زیر را تکمیل کنید:

اندام	خطرات موجود در فضای سبز	وسایل ایمنی و کنترل
چشم‌ها		
سر		
دستگاه تنفس		
دست‌ها و بازوها		
پا و ساق پا		

۷-۲- هدف توانمندسازی: کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط را توضیح دهد.

ایمنی وسایل بازی

به تصویر روبه‌رو با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- وسیله غیرایمن بازی

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی با توجه به تصویر بالا، در مورد ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی تجهیزات وسایل بازی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

همه‌ساله تعداد زیادی از کودکان در اثر بی‌احتیاطی یا بی‌توجهی به موارد ایمنی، دچار حوادث ناگوار می‌شوند. اما با رعایت برخی اصول ساده می‌توان از بروز بسیاری از حوادث ناگوار پیشگیری نمود. رعایت نکات ایمنی در مهدکودک، مدرسه، محل کار و خانه یک اصل مهم است.

تعریف ایمنی وسایل بازی

به تمامی فعالیت‌ها و اقدامات انجام‌شده در وسایل زمین بازی کودکان به منظور کاهش آسیب به افراد و یا ایجاد خسارت مادی، ایمنی وسایل بازی گفته می‌شود (شکل ۲).

شکل ۲- محوطه و تجهیزات بازی کودکان

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی وسایل بازی

بازی در مکان‌های عمومی و به صورت گروهی، تفاوت‌هایی با بازی در منزل دارد و از وسایل مختلف بازی استفاده می‌شود. رعایت نکات ایمنی و داشتن آگاهی از نحوه استفاده از وسایل بازی موجود، بیش از مکان‌های دیگر ضروری است.

یک مربی در حین بازی در فضای باز و استفاده از وسایل بازی، علاوه بر آموزش نحوه تعامل با دیگران، ایستادن در صف، مراقبت از بچه‌های کوچک‌تر و مراعات قوانین بازی گروهی، باید به ایمنی در فضاهای باز هم توجه داشته باشد.

نکته

با وجود مزایای فراوان بازی در فضای آزاد، گاهی اوقات استفاده از وسایل بازی خطراتی را به همراه دارد.

■ کنترل بچه‌ها در حین بازی در فضاهای باز بسیار مهم و ضروری است، به‌خصوص در زمان استفاده از وسایلی که عموماً متحرک هستند و در صورت رعایت نکردن نکات ایمنی ممکن است سلامت کودکان را به خطر بیندازند (شکل ۳).

■ وسایل خراب و دارای ایراد فیزیکی، سطوح نامناسب برخی از آلات بازی، لغزنده یا خیس بودن وسایل و یا سطح زمین، بی‌احتیاطی بچه‌ها و ناآگاهی از نحوه استفاده درست از برخی

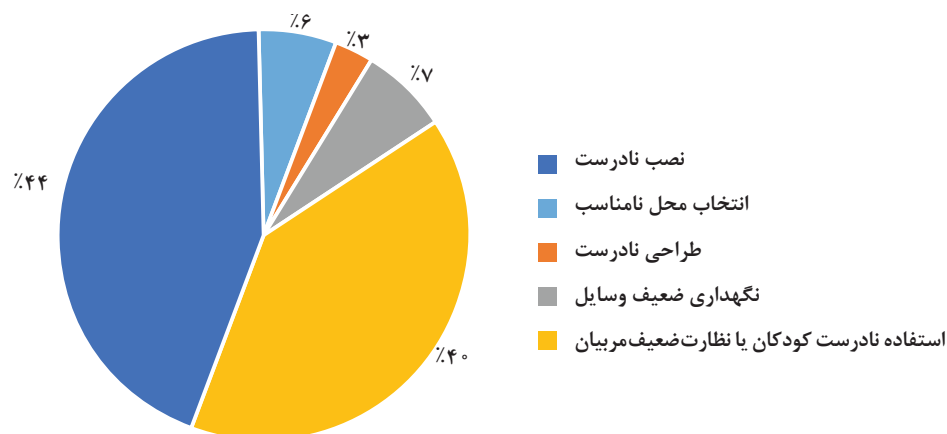

شکل ۳- رفتار غیر ایمن کودک در تاب بازی

وسایل بازی و نظارت نداشتن اصولی و کنترل روی رفتار بچه‌ها، باعث می‌شود تا هر از گاهی بچه‌ها در مهدهای کودک و حتی پارک‌ها دچار حادثه شوند و آسیب ببینند.

بسیاری از این جراحات‌ها و آسیب‌دیدگی‌ها با نظارت صحیح و استفاده از وسایل استاندارد و مناسب، قابل پیشگیری هستند.

براساس آمار مشخص شده است که بیشترین سهم را در ایجاد خطرات ایمنی برای کودکانی که از وسایل بازی استفاده می‌کنند، نبود نظارت کافی و استفاده ناصحیح از وسایل بازی دارد. شکل زیر، سهم عوامل ایجادکننده حوادث در کودکان را زمان استفاده از وسایل بازی نمایش می‌دهد (شکل ۴).

شکل ۴- سهم عوامل خطر در ایجاد حوادث وسایل بازی

■ آموزش نکات لازم به کودکان در نحوه استفاده از وسایل بازی با توجه به سن آنان بسیار حائز اهمیت است. با رعایت این نکات، مهدهای کودک و به تبع آن پارک‌ها به مکانی امن و شاداب برای بچه‌ها تبدیل خواهند شد و از بروز حوادث ناگوار و تلخ جلوگیری می‌شود.

نکته

اگر کودک رفتار صحیحی را در مهدکودک بیاموزد، در پارک یا سایر مکان‌های تفریحی نیز همین رفتار درست را از خود بروز می‌دهد.

■ بچه‌های کوچک (حتی بچه‌های ۵ یا ۶ ساله) در بیشتر مواقع نمی‌توانند فاصله‌ها را درست اندازه‌گیری کنند و تخمین بزنند؛ بنابراین قادر نیستند موقعیت‌های خطرناک را پیش‌بینی کنند. قبل از شروع بازی مربیان باید به معرفی اسباب‌بازی‌ها و وسایل موجود بپردازند و نحوه استفاده درست و اصولی از وسایل بازی را به بچه‌ها آموزش دهند.

■ کودکان از وسایلی باید استفاده کنند که با سن و فیزیک بدنی آنها متناسب باشد.

■ آشنایی مربیان با اصول ایمنی و کمک‌های اولیه نیز از ضروریات است تا اگر خدای ناکرده حادثه‌ای رخ داد، بتوانند سریع‌تر اقدامات حمایتی و کمک‌های اولیه را انجام دهند.

۲-۸- هدف توانمندسازی: ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط را کنترل کند.

موارد ایمنی وسایل و تجهیزات بازی در حیاط (سرسره، تاب، چرخ و فلک و ...) براساس استاندارد و قوانین

شکل ۵- سرسره بلند

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی با توجه به تصویر صفحه قبل، در مورد سؤالات زیر گفت و گو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ۱ سرسره ایمن، چه مشخصاتی دارد؟
- ۲ سطح زمین بازی اطراف سرسره دارای چه مشخصاتی است؟
- ۳ کاربرد چه وسایل بازی در مهدکودک‌ها ممنوع است؟

در رابطه با موارد ایمنی وسایل و تجهیزات بازی در حیاط لازم است به موارد زیر توجه شود:

الف) وسایل بازی

- وسایل بازی که در مهدهای کودک و مراکز پیش دبستانی استفاده می‌شوند، لازم است:
  - متناسب با سن و فیزیک بدنی بچه‌ها انتخاب شوند.
  - دارای جنس و کیفیت مناسب باشند.
  - بهترین جنس برای ساخت وسایل بازی کودکان، کائوچو و پلاستیک فشرده است که معمولاً زنگ نمی‌زنند و در صورت برخورد بچه‌ها با آنها یا افتادن روی وسایل، کمتر آسیب می‌بینند.
  - تجهیزات بازی باید از مواد بادوام ساخته شوند که از هم جدا نشوند و در اثر تغییرات آب و هوایی نیز خراب نشوند.
  - تجهیزات بازی باید از مواد درجه یک و مرغوب ساخته شوند که در بچه‌ها ایجاد حساسیت‌های پوستی نکنند (شکل ۶).

شکل ۶- تجهیزات بازی ایمن

ب) سطح زمین بازی

سطح زمین بازی یکی از مهم‌ترین عوامل کاهش‌دهنده میزان جراحت هنگام افتادن از وسایل بازی است. بنابراین:

- سطح زیر وسایل بازی باید به اندازه کافی نرم و حجیم باشد تا هنگام سقوط بچه‌ها مانع آسیب‌دیدگی شود.
- سیمان، آسفالت، بتن و سنگ‌فرش به هیچ عنوان برای سطح زیر وسایل بازی مناسب نیستند و غیرایمن محسوب می‌شوند.
- چمن، خاک و خاک فشرده نامناسب هستند، چرا که آب و هوا و نوع پوشش بچه‌ها باعث کم شدن قابلیت این مواد در محافظت از آنها می‌شوند.
- سطح محوطه بازی باید از مواد نرمی مانند خاک‌اره، شن، ماسه نرم و کائوچوی نرم‌شده پر شده باشد.
- سنگ‌فرش ساخته‌شده از مواد کائوچویی که از نظر ایمنی آزمایش شده باشد نیز مناسب است.
- سطح زیر وسایلی که کمتر از ۲/۵ متر ارتفاع دارند، باید حداقل ۳۰ سانتی‌متر از مواد نرم ذکرشده پر شده باشد.
- مواد نباید به صورت بسته‌بندی مورد استفاده قرار گیرند چون خاصیت نرم‌بودن و انعطاف‌پذیری آنها کم می‌شود.
- باید عاری از آب و نخاله‌های مختلف نظیر صخره، شاخه، ریشه درخت و غیره باشد تا باعث زمین‌خوردن بچه‌ها نشود.
- سطح زمین بازی باید فاقد موادی نظیر چوب شکسته و آهن زنگ‌زده یا تکه‌های سیمان و سنگ شکسته باشد.
- اگر ارتفاع بچه‌ها و سطح (مثلاً پریدن از سکو) از ۳/۷ متر بیشتر باشد، این سطح مناسب و ایمن نیست و باید از هرگونه پریدن خودداری شود.
- فضای پشت وسایل بازی باید به طول ۲ متر از مواد نرم پر شده باشد.
- با توجه به بلندی سرسره و تاب استفاده از مواد نرم در اطراف این وسایل، بیش از سایر وسایل، ضروری است.
- استفاده از مواد نرم از بروز حوادث نمی‌کاهند، بلکه باعث رساندن جراحت به حداقل می‌شوند و رعایت ایمنی در هر حال ضروری و طبیعی است.
- هر قدر که ارتفاع تجهیزات بیشتر باشد، خطر جراحت و سقوط از آن بیشتر است و مراقبت بیشتر از کودکان در این مکان‌ها ضروری است.
- بلندی شاخه‌های اطراف زمین بازی کودکان به اندازه‌ای باشد که به چشم کودکان آسیب نرسانند.

در حال حاضر بهترین پوشش برای مکان‌های بازی نوعی موزائیک اسفنجی است که بسیار نرم و در عین حال نسبت به تغییرات آب و هوایی مقاوم است (شکل ۷).

نکته

شکل ۷- موزائیک اسفنجی کف پوش زمین بازی

ج) طراحی و فضا

- تجهیزات بازی در محوطه‌های باز برای گروه سنی ۲ الی ۶ سال طراحی و انتخاب می‌شوند.
- در مهدکودک‌ها و مراکز پیش‌دبستانی باید وسایل مناسب سن استقرار یابد.
- در مهدکودک‌های استاندارد، باید زمان بازی کودکان با گروه‌های سنی مختلف، متمایز در نظر گرفته شود.
- به منظور جلوگیری از ازدحام، بچه‌های کوچک نباید از تجهیزات بچه‌های بزرگ‌تر استفاده کنند؛ چرا که ممکن است منجر به آسیب‌دیدگی آنها شود (شکل ۸).
- بچه‌های بزرگ‌تر نباید از وسایل بچه‌های کوچک‌تر استفاده کنند؛ زیرا وسایل کوچک و فضای اختصاص یافته به آنها ممکن است برای آنها دردسر ایجاد کند.

شکل ۸- ازدحام کودکان در محوطه بازی

رعایت نکات زیر در به حداقل رساندن آسیب‌ها و جراحات ضروری هستند:

- ۱ برای وسایلی که در ارتفاع قرار دارند، نرده‌های ایمنی و حفاظ نصب شود.
- ۲ وسایل با ارتفاع بالاتر از ۶۷ سانتی‌متر باید حداقل ۲/۷۰ متر از یکدیگر فاصله داشته باشند.
- ۳ تاب، الاکلنگ و دیگر تجهیزات متحرک، باید در فضایی جدا از محل بازی سایر بچه‌ها قرار داده شوند.
- ۴ تاب باید حفاظ (کمر بند ایمنی) داشته باشد.
- ۵ هر تاب باید حداقل ۶۰ سانتی‌متر از دیگری فاصله داشته باشد و حداقل ۶۷ سانتی‌متر از فضای سایر وسایل و نرده ایمنی فاصله داشته باشد.
- ۶ وسایل بازی نباید دارای قسمتی باشند که سر، دست، پا و عضو دیگر آنها داخل وسیله گیر کند. تمامی منافذ و جاهای باز (مثلاً پله‌های نردبان سرسره) نباید کمتر از ۹ سانتی‌متر یا بیشتر از ۳۲ سانتی‌متر باشند.
- ۷ وسایلی با قسمت‌های متحرک نظیر تاب و الاکلنگ نباید دارای قسمتی باشند که دست یا سایر قسمت‌های بدن بچه‌ها در آن گیر کند.
- ۸ سطح وسایل بازی نباید دارای خوردگی یا زنگ‌زدگی باشد و باعث به وجود آمدن جراحت در اندام بچه‌ها شود.

د) مراقبت و طریقه نگهداری از وسایل

- یکی از نکات مهم ایمنی، نگهداری و حفاظت از وسایل بازی در خانه، مدرسه، مهدکودک یا پارک است. بنابراین:
- وسایل بازی نباید شکسته یا خراب باشند.
  - وسایل فلزی نباید زنگار داشته باشند.
  - وسایل چوبی نباید ترک و یا تراشه ریز داشته باشند.
  - حصار اطراف محوطه وسایل بازی باید کامل و به‌اندازه باشد تا مبادا بچه‌ها به طور ناگهانی و با حالت دو از آن خارج یا وارد آن شوند.
  - به منظور جلوگیری از خطرات احتمالی مربی یا مسئول خدمات مهدکودک باید هر روز وسایل بازی را کنترل کند و در صورت مشاهده ایراد یا خرابی آن را گزارش دهد و با پوشاندن روی آن وسیله مانع استفاده از وسیله شود.
  - اگر بخشی از تجهیزات خراب یا ناقص هستند یا بد کار می‌کنند، باید بچه‌ها را از استفاده آن منع کرد و بلافاصله به مدیر یا مسئول مربوطه اطلاع داد.
  - مواد پوشاننده سطح محیط بازی به‌خصوص اطراف تاب، سرسره، چرخ‌وفلک، باید به‌طور مرتب کنترل شوند تا حالت نرمی خود را حفظ کنند.
  - بخش‌هایی نظیر قسمت‌های سفت، قسمت‌های قلاب‌مانند، پیچ‌ها و یا لبه‌های تیز و انتهایی را باید به‌طور مرتب بازدید کرد.
  - اگر در مدرسه جعبه ماسه بادی وجود دارد، باید دائماً جعبه را از نظر وجود اشیای خارجی نظیر وسایل تیز، شیشه شکسته، سنگ‌ریزه و غیره کنترل کرد.
  - هنگام شب باید روی جعبه شن با یک لایه محافظ پوشیده شود تا مانع نفوذ حیوانات و حشرات به داخل آن شود.

نحوه استفاده از وسایل بازی

رعایت نکات ایمنی در هنگام استفاده از وسایل بازی بسیار ضروری است. اقداماتی که می‌توان انجام داد تا ضریب خطر و جراحت در هنگام استفاده کودکان از این وسایل کاهش یابد، شامل موارد زیر است:

ایمنی هنگام استفاده از تاب

بیشترین جراحت در بازی، هنگام استفاده از تاب رخ می‌دهد؛ اما رعایت چند نکته ساده زیر، احتمال خطر را هنگام استفاده از این وسیله کاهش می‌دهد:

۱ نشیمنگاه تاب باید از وسایلی نظیر کائوچو و پلاستیک فشرده ساخته شود (نه فلز و چوب) (شکل ۹).

شکل ۹- تاب‌های غیرایمن

۲ کودکان همواره باید روی تاب بنشینند و ایستادن روی پا یا زانو هنگام تاب‌بازی ممنوع باشد.
۳ کودکان باید با دو دست تاب را محکم نگه دارند و کمر بند ایمنی آن را نیز ببندند و تا ایستادن کامل تاب پیاده نشوند (شکل ۹).

۴ فاصله ایمنی سایر کودکان از تاب رعایت شود و از راه رفتن و دویدن اطراف تاب خودداری کنند.

۵ کودکان نباید در فاصله دو متری عقب و جلوی تاب بایستند.

۶ استفاده هم‌زمان از تاب توسط دو نفر غیرمجاز است. مگر اینکه تاب برای دو یا چند نفر طراحی شده باشد.

ایمنی هنگام استفاده از الاکلنگ

از آنجا که این وسیله حداقل نیاز به دو نفر برای بازی دارد و هر دفعه بخش انتهایی آن با شدت به زمین برخورد می‌کند، استفاده از آن در مهدهای کودک توصیه نمی‌شود، مگر اینکه دارای فنر محافظ و ضربه‌گیر باشد (شکل ۱۰).

شکل ۱۰-الاکلنگ ایمن

برای استفاده از این وسیله موارد زیر توصیه می‌شود:

- ۱ الاکلنگ دو صندلی دارد و هر صندلی برای یک نفر در نظر گرفته شده است. بنابراین اگر کودکی چاق است، نباید در طرف دیگر دو نفر را نشانده؛ بلکه باید کودکی هم‌وزن او در طرف مقابل بنشیند.
- ۲ هنگام بازی بچه‌ها باید روبه‌روی هم بنشینند و نباید به هم پشت کنند.
- ۳ بچه‌ها باید وسیلهٔ محافظ را محکم نگه دارند و از لمس کردن زمین خودداری کنند.
- ۴ سایر بچه‌ها نیز نباید پشت یا کنار الاکلنگ با هم بازی کنند.

ایمنی در هنگام استفاده از سرسره

سرسره اگر درست استفاده شود، می‌تواند یک وسیله بازی ایمن باشد(شکل ۱۱).

شکل ۱۱- سرسرهٔ غیرایمن

موارد ایمنی هنگام استفاده از سرسره شامل موارد زیر است:

- ۱ بچه‌ها باید هنگام بالارفتن از نردبان سرسره، میله‌های دو طرف را محکم نگه دارند و هر بار پا روی یک پله بگذارند.
- ۲ نباید از سطح سرسره برای بالا رفتن استفاده کنند.
- ۳ پایین آمدن با سر یا شکم، کاری بس خطرناک و غیرمنطقی است.
- ۴ هر بار باید یک نفر روی سطح سرسره باشد و استفاده گروهی از سطح شیب‌دار سرسره خطرناک است.
- ۵ قبل از شروع بازی، مربی باید سطح سرسره و قسمت فرود را کنترل کند، تا کشیف، خیس یا نامناسب نباشد.
- ۶ قسمت فرود سرسره باید هم‌سطح زمین باشد و یا در صورت داشتن ارتفاع، دارای کف‌پوش مناسب باشد.
- ۷ بعد از اینکه در هر مرحله سُر خوردن تمام و عمل فرود انجام شد، بچه‌ها باید بلافاصله از جایشان بلند شوند تا نفر بعدی به آنها اصابت نکند (شکل ۱۲).

نکته

برخی از وسایل بازی مانند تاب‌های زنجیری، تاب با ارتفاع بالا، حلقه‌های آموزش ژیمناستیک و وسایلی که امکان سقوط دارند، مانند چرخ و فلک بلند، به هیچ عنوان مناسب مهدهای کودک و مدارس نیستند و استفاده از آنها در مهدکودک‌ها و مراکز پیش از دبستان ممنوع است.

شکل ۱۲- سرسره ایمن

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی، در مورد ایمنی وسایل بازی در منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را به صورت روزنامه دیواری در کلاس ارائه دهید.

جست‌وجو کنید

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی، از ایمنی وسایل بازی در یک مهدکودک بازدید کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

گزارش دهید

انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی

به تصاویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱۳- خطرات وسایل و تجهیزات بازی ناایمن

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی با توجه به تصاویر بالا، در مورد آسیب‌ها و خطرات ناشی از وسایل بازی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

حدود ۶۰ درصد از آسیب‌های ناشی از حوادث مرتبط با وسایل بازی مربوط به سقوط از بالای وسایل بازی است. سایر آسیب‌ها ناشی از تصادف و برخورد کودکان با وسایل بازی یا با یکدیگر بوده است. وسایل زیر از جمله عوامل خطرآفرین در این زمینه هستند:

■ لبه‌های تیز وسایل

■ برآمدگی‌های روی وسایل

■ گیرکردن در فواصل سازه

به‌طور کلی آسیب‌ها، خطرات و حوادث قابل پیشگیری برای کودکان در زمین‌های بازی از چهار وضعیت زیر ناشی می‌شوند:

۱ بلندی بیش از حد وسایل بازی: بیشترین درصد آسیب‌های جدی در زمین‌های بازی، ناشی از سقوط از بلندی است. بیشتر موادی که برای پوشش سطح‌های زیر وسایل از آنها استفاده می‌شود، در مقابل سقوط کودکان از ارتفاعی بیش از ۳ متر ایمنی مناسبی ندارد. مناسب‌ترین ارتفاع وسایل بازی برای کودکان کم‌سن و سال حدوداً

۲ متر و کودکان بزرگتر حدوداً ۳ متر است.

۲ ناکافی بودن خاصیت ارتجاعی سطح‌های زیر وسایل و محل‌های فرود: لازم است در زیر و اطراف وسایل بازی کودکان، سطوح قابل ارتجاعی برای جذب نیروی حاصل از سقوط آنها وجود داشته باشد. قرارگیری سطح‌های قابل ارتجاع همراه با رعایت ارتفاع مناسب برای وسایل بازی، در کاهش میزان و شدت آسیب‌ها مؤثر است. منطقه فرود از وسایل بازی باید خالی از هرگونه اجسام سخت باشد. **تیرک‌ها و ستون‌های نگهدارنده وسایل بازی باید در زیر زمین با بتون محکم شوند.** مواد و سطوح قابل ارتجاع باید سطح منطقه فرود و سقوط را به‌طور کامل بپوشاند (شکل ۱۴).

شکل ۱۴- کف پوش نامناسب زمین بازی

۳ حوادث ویژه:

■ **نبود نرده‌های محافظ:** هرگونه سکو، جعبه و گذرگاه باید با نرده‌هایی به ارتفاع حدود ۷۶ سانتی‌متر احاطه شود.

■ **بیرون زدن لبه‌های تیز:** بیرون زدن اشیایی مثل میخ‌ها، پیچ‌ها و ته لوله‌ها و لبه شکسته‌شده وسایل، می‌تواند سبب بروز بریدگی و کوفتگی و یا گیرکردن لباس به آنها و نهایتاً باعث آسیب‌دیدگی فرد شود.

■ **فضاها و شکاف‌هایی که سر در داخل آنها گیر می‌افتد:** برخی از شکاف‌ها و روزنه‌ها در زمین بازی وجود دارند که وقتی کودک سرش را به داخل آنها می‌کند، گیر می‌افتد. مثل فضاها بین تیرک‌ها و نرده‌ها، پله‌های نردبان و امثال آنها.

■ **تاب‌هایی که دارای صندلی‌های سخت و سفت هستند:** تاب‌هایی که صندلی آنها از جنس چوب یا فلز است، عامل جدی بروز آسیب است، مخصوصاً وقتی که کودکی از مقابل آنها عبور می‌کند یا از آنها به پایین پرت می‌شود. تاب‌هایی که نحوه سوار شدن بر آنها همانند سوار شدن بر اسب است، خطرناک‌تر است. اضافه کردن و بستن میله‌هایی در اطراف صندلی این تاب‌ها به‌طور مؤثری خطر بروز آسیب‌ها را کاهش می‌دهد.

■ **نقاطی که نیشگون می‌گیرند یا حالتی شبیه له‌شدگی ایجاد می‌کنند:** بسیار از بازی‌ها، آموزش‌ها و حرکات با استفاده از انگشت یا دست است. بنابراین نقاطی در محل بازی کودکان که احتمال داده می‌شود

باعث تحت فشار یا له شدگی دست آنها شود، باید توسط مربیان شناسایی و برطرف شود. مثل محل اتصال زنجیرهای تاب با صندلی، محورهای چرخش وسایل و غیره.

■ **باز شدن قلاب‌های S شکل:** دهانه قلاب‌های S شکلی که صندلی تاب به زنجیر آن متصل می‌شود باید کاملاً بسته باشد. در غیر این صورت وقتی سرعت تاب زیاد شود، ممکن است صندلی از زنجیر جدا گردد و باعث سقوط کودک شود.

۴ **فقدان نظارت و سرپرستی صحیح بر کودکان و وسایل:** همه‌ساله در دنیا، بیش از ۲۰۰ هزار کودک در اثر استفاده نامناسب از وسایل بازی، آسیب می‌بینند و راهی بیمارستان می‌شوند. کنترل وسایل بازی توسط مربیان قبل از استفاده کودکان از آنها، در مهدهای کودک و آمادگی‌ها میزان این آسیب‌ها را کاهش می‌دهد. اگر به بچه‌ها اطمینان داده شود که نظارت وجود دارد، آنها از انجام کارهای خطرناک خودداری می‌کنند.

انواع سطح‌های ایمن و مناسب برای زیر وسایل در زمین بازی

الف) **سطوح انعطاف‌ناپذیر:** گاهی اوقات کودک روی سطح‌های انعطاف‌ناپذیری مثل آسفالت یا سیمان سقوط می‌کند. سقوط از بالای یک وسیله به ارتفاع حدود ۲/۵ متر که اندازه ارتفاع اغلب سرسره‌هاست، بر روی سطح‌های سیمانی یا آسفالتی معادل برخورد اتومبیل با سرعت ۴۸ کیلومتر در ساعت با دیوار آجری است.

ب) **سطوح انعطاف‌پذیر:** اگر کودک روی سطوح انعطاف‌پذیر مثل شن، چمن یا خاک‌اره (گیاه‌خاک) سقوط کند، این سطح‌ها ضربه حاصل از سقوط را به خود جذب می‌کنند. شن، ماسه، گیاه، خاک، خاشاک گیاهی، شن درشت، سنگ‌ریزه‌های نخودی شکل و ریزریز شده تایلرهای لاستیکی یا مواد دیگر جایگزین‌های مناسبی به جای آسفالت و سیمان برای زیر وسایل بازی کودکان و محل‌های فرود و سقوط است.

زمین چمن هم برای زیر وسایلی که ارتفاعی بیش از ۹۰ سانتی‌متر دارند، سطح مناسبی نیست.

جست‌وجو کنید

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی خود، در موارد زیر در منابع علمی معتبر جست‌وجو کنید و نتیجه را در کلاس به صورت بروشور ارائه دهید.

- ۱ نکات ایمنی لازم قبل از استفاده کودکان از وسایل بازی.
- ۲ آموزش‌های ایمنی مربیان به کودکان قبل از استفاده کودکان از وسایل بازی.
- ۳ سطح‌های ایمن و مناسب برای زیر وسایل در زمین بازی.

بازرسی ایمنی وسایل بازی

استفاده از وسایل و تجهیزات ایمن و استاندارد و نظارت دقیق مربیان در جلوگیری از بروز حوادث ناگوار نقش اساسی دارند. اما این یک طرف قضیه است و خود کودکان نیز باید آگاه باشند که چگونه از وسایل استفاده کنند. آنها باید هنگام بازی از خود و سایر همسالانشان مراقبت کنند و در قبال خود و دیگران احساس

مسئولیت کنند. در ادامه نکات کلیدی در رابطه با استفاده ایمن از وسایل بازی که باید به کودکان آموزش داده شوند، آورده شده است:

- ۱ هنگام بازی با تاب، سرسره و الاکلنگ، همدیگر را هل ندهند و کمی صبور باشند.
- ۲ از وسایل درست استفاده کنند. از نردبان سرسره بالا بروند و روی تاب نایستند.
- ۳ هنگام بازی، وسیله‌های خود را نظیر اسباب‌بازی، کیف، سطل، کتاب و غیره در اطراف وسایل بازی نگذارند، چرا که ممکن است پای سایر بچه‌ها به آنها گیر کند و زمین بخورند.
- ۴ اگر هوا نامساعد است یا قبلاً باران آمده است، از وسایل خیس و لغزنده استفاده نکنند، چرا که لغزنده بودن سطح وسایل باعث سُرخوردن و افتادن و صدمه دیدن آنها می‌شود.
- ۵ در طول تابستان، برخی از وسایل بازی به‌خصوص وسایل بازی نظیر سرسره و الاکلنگ به شدت داغ و خطرناک می‌شوند.
- ۶ کودکان در هنگام بازی با چنین وسایلی، بهتر است لباس‌های بنددار نپوشند و گردنبند و دستبند نیز به همراه نداشته باشند، چرا که احتمال گیر کردن این دسته پوشاک به وسیله بازی یا کشیده شدن تصادفی توسط سایر کودکان وجود دارد (شکل ۱۵).

شکل ۱۵- بازرسی ایمنی وسایل بازی

ایمنی و کمک‌های اولیه در مورد انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی

در زمین بازی باید یک علامت یا تابلو وجود داشته باشد که نزدیک‌ترین وسیله مانند تلفن ثابت یا همراه، برای تماس با سرویس‌های اورژانس را همراه با شماره تماس برای گزارش خسارات عمده نشان دهد. راه‌های عبور و فرار اضطراری از زمین بازی که برای استفاده عموم و سرویس‌های اورژانسی طراحی شده است، باید در دسترس باشد و در تمام مدت عاری از هرگونه مانع سدکننده معبر باشد. همچنین جعبه کمک‌های اولیه در نزدیک‌ترین فاصله به محل بازی کودکان وجود داشته باشد. ضمن اینکه مربیان در اصول کمک‌های اولیه ضروری در این موارد آگاهی و مهارت داشته باشند.^۱

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی، پوستری با موضوع آشنایی در زمینه نکات ایمنی در مورد وسایل بازی با استفاده از تصاویر برای کودکان پیش از دبستان تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

پوستر
تهیه کنید

۱- برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد کمک‌های اولیه به فصل ۵ کتاب مراقبت از سلامت کودک مراجعه کنید.

خود ارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر مرحله: کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط				
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از موارد ایمنی وسایل و تجهیزات بازی در حیاط براساس استاندارد و قوانین یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی برای کودکان یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید استفاده از وسایل بازی را به کودکان در یک مرکز پیش از دبستان آموزش دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید ایمنی و کمک‌های اولیه در مورد انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی را برای کودکان یک مرکز پیش از دبستان انجام دهید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید ایمنی محیط باز را با همکاری مدیر براساس فهرست وارسی کنترل کنید؟			

تمرین کنید

- ۱ گزارشی از نکات ایمنی وسایل و تجهیزات بازی در حیاط (سرسره، تاب، چرخ و فلک و...) براساس استاندارد و قوانین تهیه کنید.
- ۲ برای به حداقل رساندن آسیب‌ها و جراحات، انجام چه اقداماتی ضروری هستند؟
- ۳ برای کنترل مراقبت و طریقه نگهداری از وسایل بازی در فضای باز یک مرکز پیش از دبستان براساس استاندارد و قوانین، فهرست وارسی تهیه کنید.
- ۴ گزارشی از انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی در یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۵ ایمنی و کمک‌های اولیه در مورد انواع خطرات احتمالی ناشی از وسایل و تجهیزات بازی برای کودکان را در کلاس نمایش دهید.
- ۶ برای کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط با استفاده از آیین‌نامه‌های بهزیستی یک فهرست وارسی تهیه کنید.

۹-۲- هدف توانمندسازی: ایمنی استخر شنا را توضیح دهد.

ایمنی استخر شنا

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی خود، در مورد ایمنی در استخرهای شنا گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

بسیاری از بچه‌ها قبل از آنکه بتوانند راه بروند، قادر به شنا کردن هستند. شنا تأثیرات زیر را در کودکان ایجاد می‌کند.

- تقویت ماهیچه‌ها و افزایش حجم ریه
- تنظیم الگوی خواب شبانه کودکان
- افزایش اعتماد به نفس و احساس استقلال کودک
- تقویت قوای بدنی کودکان مانند حفظ تعادل

در استخرهای شنای مراکز پیش از دبستان برای حفظ سلامتی کودکان، توجه به مسائل ایمنی و بهداشتی ضروری است.

تعریف ایمنی استخر شنا: یک مکان، یک کار معین و یا یک دستگاه زمانی ایمن در نظر گرفته می‌شود که احتمال خطر مرگ، مجروح شدن و یا ابتلا به بیماری برای کسانی که در آنجا هستند یا از وسایل آن محل استفاده می‌کنند، در حد قابل قبولی پایین باشد. بنابراین، به تمامی فعالیت‌ها و اقداماتی که در استخرهای شنا برای کاهش آسیب به کودکان و یا ایجاد خسارت مادی به آن مکان انجام می‌شود، ایمنی استخرهای شنا گفته می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱- استخر شنای کودکان

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی استخر

به تصویر روبه‌رو با دقت نگاه کنید.

شکل ۲- ایمنی در ورودی استخر شنای کودکان

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی خود با توجه به تصویر بالا، در مورد اهمیت رعایت موارد ایمنی و عواقب احتمالی رعایت نکردن موارد ایمنی در استخر شنای کودکان، گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

اگرچه استخرهای شنا، محیطی امن‌تر برای شنا نسبت به آبهای آزاد ایجاد نموده است، با این حال هنوز حوادث متعددی در استخرها رخ می‌دهد که گاهی منجر به مرگ یا نقص عضو افراد می‌شود. بیشترین خطرات مربوط به استفاده از استخرهای شنا و اماکن مشابه آبی تفریحی عبارت است از:

- خطرات فیزیکی (مانند غرق شدن و یا صدمه بدن)
- خطرات مربوط به گرما، سرما و نور خورشید در استخرهای روباز
- خطرات مربوط به کیفیت آب
- خطرات مربوط به کیفیت هوا به‌ویژه در استخرهای سرپوشیده (نمودار ۱)

نمودار ۱- خطرات استفاده از استخر شنا در مراکز پیش از دبستان

غرق شدگی در کودکان بیشتر در مواردی رخ می‌دهد که والدین و مراقبین تصور می‌کنند که کودکان در محیط امنی قرار دارند. درضمن خطر غرق شدگی در قسمت‌های ورودی و خروجی آب نیز بالاست، زیرا در این قسمت‌ها مکش موجود، نیروی کافی برای به دام انداختن قسمتی از اندام‌های بدن و یا موها را دارا است. در این شرایط احتمال نگه داشته شدن سر قربانی به زیر آب وجود دارد.

آسیب‌های استفاده از استخرهای شنا و اماکن مشابه

از علل حوادث می‌توان به لغزنده بودن سطوح، بدون پوشش بودن زهکش‌ها، ورودی آب غیراستاندارد و دویدن در کناره استخر اشاره کرد.

■ غرق شدگی: غرق شدن یکی از علل عمده مرگ و میر در سراسر جهان، به‌خصوص در کودکان زیر ۲ سال است.

■ آسیب نخاع و فلج بدن: آسیب نخاعی مربوط به شیرجه افراد در قسمت شیب‌دار و یا قسمت کم‌عمق استخر است که منجر به فلج دو دست و دو پا و یا فلج انجام‌های تحتانی می‌شود.

■ آسیب‌های مغزی و مرتبط با سر

■ آسیب‌های دست، بازو، ساق پا، پا و انگشتان

پیشگیری: نظارت بر کودکان در استخر، فراهم کردن علائم هشداردهنده مناسب، اطمینان از شفافیت مناسب آب استخر و آموزش ایمنی در استخر از جمله اقدامات مناسب برای کاهش بروز این حوادث است.

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی در مورد خطرات استفاده از استخرهای شنای کودکان، در منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را به‌صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

جست‌وجو کنید

۱۰-۲ هدف توانمندسازی: ایمنی استخر شنا را کنترل کند.

موارد ایمنی استخر (عمق، حفاظ و غیره) براساس استاندارد و قوانین در مراکز پیش‌دبستان

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی خود، در مورد ایمنی در استخر شنای کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

مدیریت مهدکودک و مرکز پیش‌دبستانی که دارای استخر هستند، باید برنامه‌ها و دستورالعمل‌های مکتوب ایمنی را مستند و به‌روز کنند و اجرا نمایند. این برنامه‌ها شامل دستورالعمل‌های نظارت روزانه بر استخر و شناگران، پیشگیری از مصدومیت، واکنش سریع در مواقع اضطراری، تأمین کمک‌های اولیه و نحوه درخواست

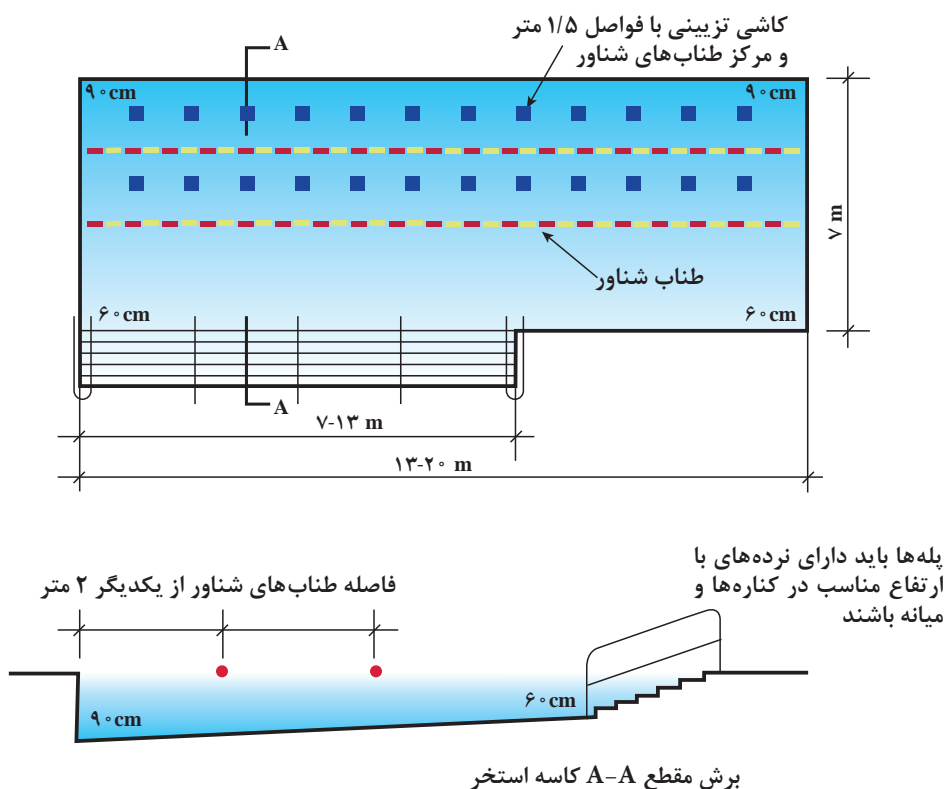
کمک از مراکز امدادی است. برنامه ایمنی باید توسط سازمان صادرکننده مجوز، مورد تأیید قرار گیرد و مستندات آن در محل استخر نگهداری شود (شکل ۳).

شکل ۳- استخر شنای استاندارد

برخی موارد استاندارد در این زمینه عبارت است از:

- استخرهای آموزشی خردسالان باید دارای حداقل عمق ۶۰ سانتی‌متر و حداکثر عمق ۹۰ سانتی‌متر باشند و با عرض ۷ متر و طول ۱۳ تا ۲۰ متر مطابق شکل ۴ ساخته شوند.
- برای ورود به استخر پیش‌بینی پله با عرض حداقل ۷ تا ۱۳ متر برای کودکان مبتدی توصیه می‌شود.
- ایجاد دو خط شنا در طول استخر با علائم راهنما در کف کمک مؤثری در پیشرفت روند آموزشی خواهد داشت.
- پیش‌بینی حاشیه‌ای به عرض ۲ متر با کف‌سازی مناسب و غیرلغزنده در دور استخر امکان نرمش و آمادگی جسمانی شناگران خردسال و همچنین آموزش‌های نظری را برای آنها فراهم خواهد ساخت.
- حاشیه استخر امکان کنترل و نظارت مربیان بر شنای خردسالان را در داخل آب تسهیل خواهد کرد (شکل ۴).

شکل ۴- ابعاد و اندازه‌های استخر شنای خردسالان

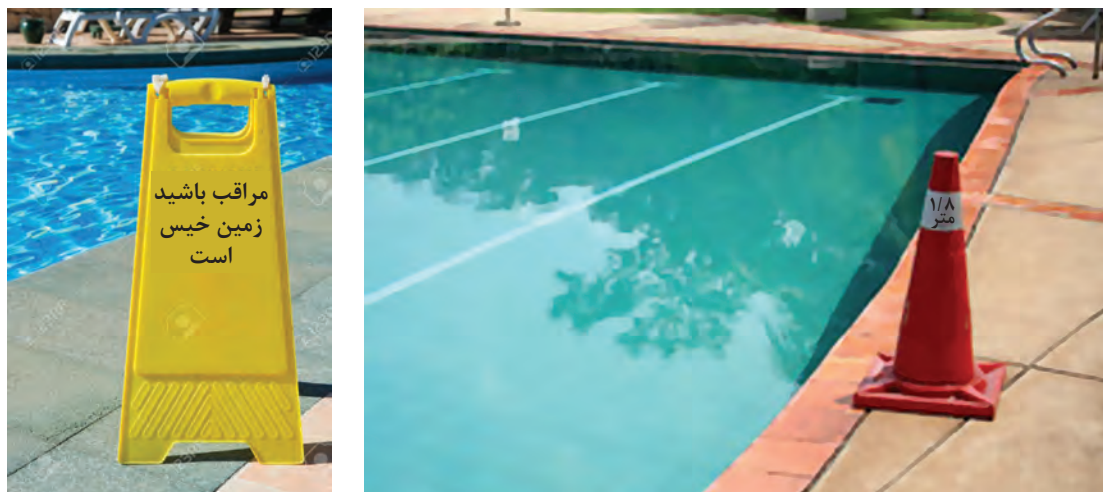
مواد مهم ایمنی استخر (عمق، حفاظ و غیره) بر اساس استاندارد و قوانین در مراکز پیش دبستان

الف) نشانه گذاری عمق آب

علامت گذاری‌ها باید در دو طرف استخر و در دو انتهای آن انجام گیرد. در جایی که امکان علامت گذاری عمق بر روی دیوار عمودی در کنار استخر وجود ندارد، باید از روش‌های دیگر برای نشانه گذاری استفاده شود. به منظور نشانه گذاری عمق باید به موارد زیر توجه شود:

- در نشانه گذاری عمق از ارقامی استفاده شود که حداقل ارتفاع آن ۲۰ سانتی متر باشد.
- نشانه گذاری در اطراف استخر باید از وضوح کامل برخوردار باشد و از تمام جهات دیده شود.
- ارقام به وضوح نشان دهد که مربوط به عمق استخر است.
- عمق آب در قسمت‌های مختلف استخر باید به وضوح بر روی دیوار بالای هر قسمت و یا توسط یک تابلو در کنار محوطه و نقاط عمیق، کم عمق و محل انتقال از عمق کم به منطقه عمیق نصب شود.
- در هر افزایش عمق ۶۰ سانتی متری باید یک تابلو نصب گردد.
- فاصله تابلوهای مورد اشاره تا لبه استخر نباید بیشتر از ۷/۵ متر باشد.

- نشانه‌ها باید از جنس بادوامی ساخته شود و به صورت دائمی نصب شود.
- در صورت خالی بودن استخر، باید خشک نگه داشته شود تا احتمال سرخوردن کودکان را کاهش دهد.
- عمق آب باید در نقطه‌ای به فاصله ۱ متر از دیواره استخر اندازه‌گیری شود (شکل ۵).

شکل ۵- علائم عمق آب و هشداردهنده کنار استخر شنا

ب) تابلوهای هشداردهنده

در محل‌هایی که تجهیزات خاصی نظیر تخته و یا سکوی شیرجه، سرسره، حوضچه آبگرم و غیره وجود دارد، باید نکات هشداردهنده مربوط به نحوه استفاده از وسایل و امکانات در نزدیکی آنها نصب گردد.

انواع تابلوهای هشداردهنده

۱ مشخصات تابلوی راهنمای استفاده از استخر:

- تابلوی هشداردهنده باید دارای ابعاد ۶۰ در ۹۰ سانتی‌متر باشد و حاوی راهنمایی‌های ایمنی باشد.
- تابلوی «حداقل دونفر بزرگسال (سن بالای ۱۸ سال) در زمان استفاده از استخر در محوطه استخر حضور داشته باشند و حداقل یک نفر در اطراف استخر مستقر باشد» نصب شود.
- تابلوی «به‌ازای هر نوزاد، یک مراقب، به‌ازای هر دو کودک نوپا، حداقل یک مراقب و به‌ازای هر ۴ کودک پیش‌دبستان، حداقل یک مراقب باید در استخر حضور داشته باشد» نصب شود.
- تابلوی «از شوخی کردن با دیگران جداً خودداری نمایید» در محوطه استخر نصب شود.
- روش فراخوان پرسنل احیای قلبی ریوی (CPR)، در محوطه استخر شنا مشخص شود.
- تلفن رایگان، شماره‌های اضطراری برای تماس و درخواست کمک در محل استخر نصب شود.

۲ مشخصات تابلوی هشداردهنده محوطه استخر: (شکل ۶)

- عبارت «کم‌عمق شیرجه نزنید»، در قسمت‌هایی از استخر که عمق کمتر از ۲/۵ متر دارد، نصب شود.
- تابلوی «دویدن در محوطه استخر ممنوع می‌باشد» در اطراف حوض استخر نصب شود.

توجه
کف استخر
لیز است

شکل ۶ - تابلوی هشداردهنده

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی، تابلویی هشداردهنده با موضوع ایمنی در استخر مهدکودک تهیه کنید و آن را در کلاس ارائه دهید.

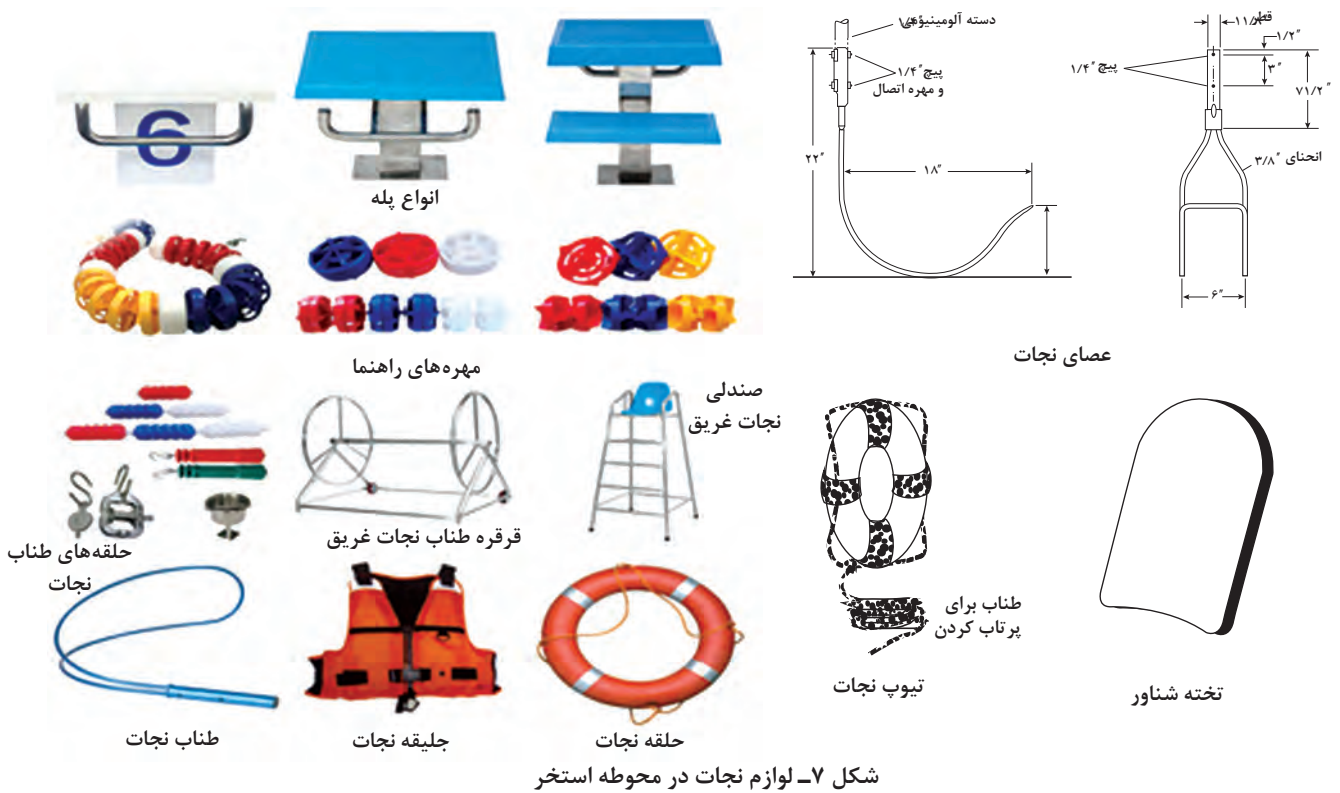
تمرین کنید

- در تمامی استخرهایی که مساحت آنها بیشتر از ۱۸۵ متر مربع است، باید در محوطه استخر، صندلی‌های مرتفع نجات غریق قرار داده شود.
- به ازای هر ۳۰۰ متر مربع باید یک صندلی مرتفع اضافه شود.
- صندلی‌ها باید در محلی نصب شود که بازتابش نور خورشید و یا نورهای خیره‌کننده دیگر منجر به کاهش دید نجات غریق نشود.
- صندلی باید به گونه‌ای باشد که فرد ناظر بدون هیچ مشکلی قادر به دیدن تمامی محوطه استخر و سطح آب آن باشد.

ج) لوازم نجات

- لوازم نجات که برخی از آنها در شکل ۷ نشان داده شده است، باید کاملاً قابل دسترس باشد و در اطراف استخر قرار داده شود. در تمامی استخرها حداقل لوازم نجات مورد نیاز عبارت‌اند از:
- ۱ یک تیوپ نجات با حداقل قطر ۴۵ سانتی‌متر که به یک طناب یا بند با حداقل قطر ۶/۳ میلی‌متر و به طول حداقل ۱/۵ برابر عرض استخر و یا ۱۶/۵ متر (هرکدام که کوچک‌تر است)، بسته شده باشد.
  - ۲ یک تیرک یا چوب بلند با حداقل طول ۵ متر و یا عصای نجات با طول دسته ۳/۵ متر
  - ۳ یک تخته شناور
  - ۴ یک برانکارد (تخته حمل مصدوم) با طول ۲ متر و حداقل عرض ۴۰ سانتی‌متر همراه با تسمه‌هایی به منظور جلوگیری از تحرک فرد آسیب‌دیده (غریق)

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی، جدول مربوط به لوازم نجات در محوطه استخر را کامل کنید:

ردیف	نام وسیله	شکل وسیله	موارد استفاده	استفاده‌های دیگر
۱	تیوپ نجات			
۲				
۳	تخته شناور			
۴	برانکارد			
۵				

تمرین کنید

د) درب خروج اضطراری

- حداقل یک درب خروج اضطراری باید در محوطه استخر شنا تعبیه شده باشد.
- درهای خروجی اضطراری باید به وضوح علامت گذاری شده باشد.
- درهای خروج اضطراری به هیچ وجه نباید توسط مانعی مسدود شود.

هـ) تلفن رایگان

- یک تلفن رایگان با دسترسی آسان باید در اطراف استخر نصب شده باشد.
- در کنار آن باید شماره‌های ضروری نظیر آتش‌نشانی، اورژانس، پلیس و غیره نصب شده باشد.

و) نظارت نجات غریق

در استخرهای شنا با توجه به اهمیت ایمنی و امکان غرق شدن شناگران، نجات غریق باید به تعداد کافی وجود داشته باشد (شکل ۸).

شکل ۸- نجات غریق در کنار استخر شنا

در به کارگیری نجات غریق توجه به موارد زیر الزامی است:

- سطح نظارتی مورد نیاز برای هر استخر براساس نوع طراحی استخر، نوع اسباب و لوازم تفریحی موجود در آن، نحوه استفاده از تخته شیرجه و سرسره‌ها و ادب و احترام (فرهنگ رفتاری) شناگران و دیگر شرایط خاص، تغییر یابد.
- افراد نجات غریق باید در کنار استخر مستقر شده باشند، به گونه‌ای که امکان نظارت مستقیم بر روی شناگران فراهم باشد.
- کودکان و افراد با سن کمتر از ۱۴ سال در تمام اوقات استفاده از استخر با والدین، مربی و یا افراد بزرگسالی که در قبال ایمنی و رفتار آنها پاسخگو هستند، همراهی شوند.

■ مدیر استخر باید در قبال گواهینامه دار بودن غریق نجات پاسخگو باشد. کپی گواهینامه و سایر مدارک صلاحیت نجات غریق باید در داخل استخر موجود باشد.

فعالیت ۷: در گروه های کلاسی، نمایش در مورد نقش نجات غریق در استخرهای مهدکودک ها در کلاس اجرا کنید.

تمرین کنید

فعالیت ۸: در گروه های کلاسی، در مورد ایمنی جهت پیشگیری و کنترل خطر در استخرهای مهدکودک از منابع علمی جست و جو کنید و نتیجه را به صورت یک فهرست واری در کلاس ارائه دهید.

جست و جو کنید

ایمنی تأسیسات برق سالن های شنا

به طور کلی سیستم های برقی استخرهای شنا در مراکز پیش از دبستان شامل موارد زیر است:

- سیستم روشنایی مصنوعی با شدت نور کافی به نحوی که یک محیط ایمن و مطبوع را تأمین کند.
- سیستم برق رسانی و تجهیزات موتوری مورد لزوم برای سیستم های گرمایش، سرمایش، تهویه که به منظور حفظ شرایط محیط مورد استفاده قرار می گیرد.
- سیستم های صوتی و مخابراتی (بخش صدا و غیره)؛
- سیستم اعلام و اطفای حریق و تأسیسات مربوط به آن؛
- سیستم های گردش و تصفیه آب و تجهیزات سرویس و نگهداری استخر؛

تمام سیستم های فوق باید براساس اصول ایمنی و مقررات موجود در کشور جهت جلوگیری از بروز حادثه و برق گرفتگی طراحی گردند^۱.

فعالیت ۹: در گروه های کلاسی، با توجه به استانداردهای سازمان استاندارد ملی، در خصوص ایمنی برق در استخر در منابع علمی جست و جو کنید و نتیجه را به صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

جست و جو کنید

فعالیت ۱۰: در گروه های کلاسی، تجربیات و خاطرات خود از شنا و خطرات احتمالی آن در استخر را بیان کنید و هر گروه فهرستی از این خطرات را در کلاس ارائه دهید.

فهرست تهیه کنید

۱- جهت مطالعه بیشتر نکات ایمنی مربوط به سیستم برق رسانی می توانید به استانداردهای شماره ۱۱۲۰۲ و ۱۱۲۰۳ مؤسسه استاندارد تحقیقات صنعتی ایران، تحت عنوان استخرهای شنا - الزامات عمومی که در کتاب همراه هنرجو آورده شده است مراجعه نمایید.

انواع خطرات احتمالی در استخر

شنا پرطرفدارترین فعالیت‌های ورزشی - تفریحی، بهترین نوع فعالیت هوازی، شیوه‌ای برای رفع خستگی، راهی برای مسابقات رقابتی و حتی ورزشی انفرادی است که تقریباً در هر جا که آب در دسترس باشد، انجام‌پذیر است. با این وجود این فعالیت همراه با خطراتی است که در ادامه به آنها اشاره می‌شود:

- ۱ غرق شدن: غرق شدن و یا نزدیک به غرق شدن از حوادث جبران‌ناپذیر استخرهای شنا است.
- ۲ شوک دمایی: ناشی از پریدن در آب (خیلی سرد یا خیلی گرم) که باعث ایست قلبی می‌شود.
- ۳ سرخوردن: محیط استخر با توجه به شرایط آن لغزنده است. سرخوردن ممکن است باعث شکستگی اعضای بدن گردد. بنابراین رعایت نکات ایمنی برای جلوگیری از سرخوردن باید انجام شود.
- ۴ برآمدگی استخوانی در کانال گوش: که نتیجه فروبردن طولانی مدت آب در کانال گوش است و موسوم به گوش شناگران است.

۵ قرار گرفتن در معرض مواد شیمیایی: کلر به عنوان گندزدا با ایجاد ترکیبات کلرامین می‌تواند باعث سوزش چشم یا پوست شود.

۶ استنشاق کلر: گاز کلر در غلظت‌های بالا یک گاز خفه‌کننده است. استنشاق طولانی مدت مقادیر کم کلر موجود در سطح آب ممکن است اثرات مخربی بر ریه‌ها بگذارد به خصوص برای کسانی که آسم دارند. این مشکل شدیدتر خواهد بود. این مشکل ممکن است با استفاده از استخرهایی که سیستم تهویه بهتری دارند، حل شود.

۷ عفونت: آب استخر ممکن است از ابتدا حاوی میکروب باشد و یا در اثر استفاده افراد به انواع میکروب‌ها از جمله باکتری‌ها، انگل‌ها، قارچ‌ها و ویروس‌ها آلوده شود. عفونت پوست حاصل از شنا یا حمام باعث بیماری ترک خوردن بین انگشتان پا می‌شود. آسان‌ترین روش برای رفع این مشکل تمیز کردن بین انگشتان پا است. همچنین آب آلوده استخر ممکن است باعث ایجاد بیماری‌های گوش مانند التهاب گوش میانی و گوش خارجی شوند.

۸ فعالیت‌های خود شناگران: صدمات ناشی از فعالیت زیاد، به عنوان مثال شنای پروانه مسابقه‌ای (پروانه سرعت و نه استقامت) ممکن است باعث کمردرد شود. همچنین شنای قورباغه ممکن است، باعث درد مچ پا و درد مفاصل ران شود، شنای آزاد و کرال پشت ممکن است باعث ورم زانو شود.

۹ برخورد با اشیای موجود در آب: یک دسته از حوادثی که در استخرهای شنا و به‌طور عمده به دلیل بی‌احتیاطی شناگران رخ می‌دهد، برخورد به شناگران دیگر یا به دیوار استخر یا کف استخر و یا صدمه در نتیجه برخورد با اشیای افتاده شده توسط شناگران در استخر است.

مهم‌ترین راه مقابله با بیماری «پای شناگر» استفاده از حوضچه‌های حاوی کلر و عبور از آنها قبل از ورود به استخر می‌باشد.

نکته

فعالیت ۱۱: در گروه‌های کلاسی خود، با جست‌وجو در منابع علمی، در مورد انواع خطرات احتمالی در استخر جست‌وجو کنید و نتایج را به صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

جست‌وجو کنید

حفظ ایمنی در استخرهای شنا

اگرچه استخرهای شنا، محل پرخطری برای کودکان محسوب می‌شود، اما با رعایت نکات ایمنی و انجام رفتار کم‌خطر و احتیاط در محوطه استخرها، می‌توان آن را به محلی آرام برای آموزش و بازی کودکان تبدیل نمود. بعضی از این رفتارها عبارت‌اند از:

- با آموزش شنا و اجتناب از بازی و شوخی‌های خطرناک، می‌توان ایمنی نسبی افراد را تأمین نمود.
- از وسایل مورد نیاز برای شنا از قبیل عینک، گوشی و دماغی، بازوبند، حلقه ویا جلیقه شنا استفاده نمود.
- قبل از آنکه به کودکان اجازه شنا کردن داده شود، باید آنها را دورهم جمع کرده و قوانین و مقررات موجود را به اطلاع‌شان رسانده شود. در هر بار استفاده از استخر باید قوانین برای کودکان یادآوری شود.
- برای پریدن کودکان از روی تخته شیرجه، باید مقرراتی وضع شود، از جمله آنکه در هر زمان فقط یک نفر از روی تخته شیرجه پایین بپرد، کودکان پشت سرهم بایستند، قبل از آنکه نفر قبلی از آب خارج نشده نفر بعدی از روی تخته به درون آب نپرد. همچنین از روی تخته به طرف کناره‌های استخر شیرجه نزنید.
- اگر یکی از نجات غریق‌ها مجبور شود به هر دلیلی محیط را ترک کند، حتماً نفر بعدی مسئولیت رابره‌عهده گیرد. حتی اگر نجات غریق بخواهد چیزی بخورد یا بنوشد، باید قبل از آن هماهنگ کند تا فرد بعدی جای او را بگیرد.
- مسئولان استخرهای شنا باید برای جلوگیری از بروز هرگونه حادثه احتمالی آماده باشند و نکات ایمنی لازم را برای حفظ جان شناگران پیش‌بینی کنند.

فعالیت ۱۲: در گروه‌های کلاسی، با استفاده از تصاویر مناسب، پوستری با هدف آموزش نکات ایمنی و نحوه عملکرد شناگر در استخر، برای کودکان تهیه نمایید.

پوستر
تهیه کنید

اتاق و جعبه کمک‌های اولیه

تمامی استخرهای شنا باید یک اتاق کمک‌های اولیه که برای مراقبت‌های ویژه و اضطراری مجهز شده است، داشته باشند. اتاق کمک‌های اولیه باید در اطراف استخر قرار گیرد و دسترسی به آن آسان باشد. یک جعبه کمک‌های اولیه به انضمام دیگر وسایل و تجهیزات لازم برای امداد رسانی و انجام امور نجات فرد حادثه‌دیده نظیر کپسول و تجهیزات اکسیژن، دستکش یکبار مصرف، ماسک مخصوص^۱ احیای قلبی ریوی^۲، آتل و غیره باید در محل اتاق کمک‌های اولیه وجود داشته باشد. جعبه کمک‌های اولیه نیز باید از جمله جعبه‌های کمک‌های اولیه استاندارد باشد و حاوی اقلامی نظیر انواع باند، گاز استریل، قیچی، محلول ضد عفونی کننده، گوشی، دستگاه فشارسنج و غیره باشد.^۳

فعالیت ۱۳: در گروه‌های کلاسی، کمک‌های اولیه مربوط به حوادث استخرها را به صورت نمایش تمرین کنید.

تمرین کنید

۱- BWM

۲- CPR

۳- برای کسب اطلاعات بیشتر به فصل ۵ کتاب مراقبت از سلامت کودک مراجعه نمایید.

خودارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر				
مرحله: کنترل ایمنی استخر شنا				
این کاربرد برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد			
۱	۲	۳	۴	۵
۱				تا چه حد می‌توانید گزارشی از موارد ایمنی استخر یک مرکز پیش از دبستان براساس استاندارد و قوانین در مراکز پیش از دبستان تهیه کنید؟
۲				تا چه حد می‌توانید لوازم نجات در محوطه استخر یک مرکز پیش از دبستان را آماده کنید؟
۳				تا چه حد می‌توانید گزارشی از انواع خطرات احتمالی در استخر یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید؟
۴				تا چه حد می‌توانید کمک‌های اولیه را برای کودک مصدوم ناشی از خطرات استخر در یک مرکز پیش از دبستان انجام دهید؟
۵				تا چه حد می‌توانید ایمنی استخر را بر اساس فهرست واریسی کنترل کنید؟

تمرین کنید

- ۱ گزارشی از نکات ایمنی استخر (عمق، حفاظ و غیره) بر اساس استاندارد و قوانین در مراکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۲ با نمایش به‌طور فرضی عمق آب را نشانه‌گذاری کنید.
- ۳ یک نمونه تابلوی هشداردهنده تهیه کنید.
- ۴ لوازم نجات کودکان را در صورت غرق شدن در یک استخر شنا آماده کنید.
- ۵ گزارشی از نکات ایمنی ساختمان استخر شنا در یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۶ گزارشی از انواع خطرات احتمالی در استخر شنای یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۷ کودکی هنگام بازی در استخر، کلر استنشاق می‌کند. به‌طور فرضی:
الف) وسایل انجام کمک‌های اولیه را آماده کنید.
ب) کمک‌های اولیه لازم را برای این کودک تارسیدن اورژانس انجام دهید.
- ۸ ایمنی استخر شنای یک مرکز پیش از دبستان را با تهیه یک فهرست واریسی کنترل کنید.

۱۱-۲ هدف توانمندسازی: ایمنی فضای شن بازی و آب بازی را توضیح دهد.

فضای شن بازی و آب بازی

به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۱- آب بازی و شن بازی کودکان

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی خود با توجه به تصویر بالا، در مورد ایمنی شن بازی و آب بازی کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

همان‌طور که در قسمت بهداشت شن و آب بازی گفته شد، شن بازی و آب بازی یکی از بازی‌های خوشایند و لذت‌بخش کودک است. او از لمس شن و آب و بازی با آنها لذت بسیار می‌برد. کودک در خلال این بازی‌ها می‌تواند رویدادهای خاص گذشته، حال و آینده را بررسی کند، نسبت به رویدادها به کسب بینش برسد و برای مسائل مختلف راه حل پیدا کند و به این طریق عصبانیت‌های کودک تسکین یابد.

تعریف ایمنی فضای شن بازی و آب بازی: به تمامی فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده در فضای شن بازی و آب بازی برای کاهش آسیب به افراد و یا ایجاد خسارت مادی، ایمنی فضای شن بازی و آب بازی گفته می‌شود.

ضرورت و اهمیت کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی

رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

إِنَّ التُّرَابَ رَبِيعُ الصَّبِيَانِ.

همانا خاک، تفریحگاه (سبب شکوفایی) کودکان است.

فعالیت ۲: در گروه های کلاسی، در مورد پیام بالا و اهمیت ایمنی فضای شن بازی و آب بازی کودکان در فضای مهدکودک گفت و گو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت و گو
کنید

شن بازی و آب بازی برای خردسالان، بسیار جذاب و آرامش بخش است. امروزه در مراکز پیش از دبستان، افزون بر بازی های فکری و آموزشی، به آب و خاک و گل بازی توجه ویژه می شود. اما در چنین بازی هایی، نکته مهم، رعایت مسائل ایمنی و بهداشتی در نوع خاک و گل، رعایت دمای مناسب فضا و آب هنگام خاک بازی و آب بازی کودکان برای جلوگیری از حوادث و صدمه به آنها است (شکل ۲).

شکل ۲- شن بازی کودکان در مهدکودک

۱۲-۲ هدف توانمندسازی: ایمنی فضای شن بازی و آب بازی را کنترل کند.

موارد ایمنی فضای شن بازی و آب بازی براساس استاندارد و قوانین در مراکز پیش دبستان

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی، در مورد نکات ایمنی لازم در فضای شن بازی و آب بازی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

فضای شن بازی و آب بازی باید در یک محیط ایمن ساخته شود تا کودکان بدون هیچ دغدغه‌ای بتوانند بازی کنند:

الف) نکات ایمنی فضای شن بازی

- موارد ایمنی که در فضای شن بازی باید در نظر گرفته شود، شامل موارد زیر است:
- فضای شن بازی باید از سایر فضاها جدا باشد و به صورت ثابت (فاقد حرکت و نوسان) باشد.
- ماسه تهیه شده باید از مراکز معتبر و استاندارد تهیه شود و فاقد هرگونه ماده خطرناک و مضر باشد.
- گودال یا ظرف ماسه باید دارای در یا پوشش مناسب باشد.
- زمانی که از شن استفاده نمی‌شود، بستن پوشش برای جلوگیری از ورود حشرات، حیوانات و آلودگی توسط فضولات حیوانی لازم و ضروری است.
- وسایل ماسه بازی باید در یک مکان امن نگهداری شود.
- تجهیز گودال ماسه بازی به یک سیستم زهکشی مؤثر که هیچ‌گونه خطرات ایمنی نداشته باشد.
- از شن و ماسه استریل و بدون آلودگی استفاده شود.
- فضای شن بازی برای نوزادان و کودکان نوپا به دلیل خوردن شن توسط آنها و احتمال خفگی استفاده نشود.
- فضای شن بازی باید از آلودگی به مدفوع گربه‌ها (جهت جلوگیری از بیماری توکسوپلاسموزیس)، حشرات، اشیای تیز و غیره عاری باشد و قبل از هر استفاده مورد بازرسی قرار گیرد. این کار توسط یک تی یا چنگک می‌تواند انجام شود.
- حذف شن و ماسه آلوده به ادرار، مدفوع و یا دیگر مواد سمی مطابق اصول بهداشتی و جایگزین با شن و ماسه تازه
- شن و ماسه موجود در فضای بازی حداقل هر ۲ سال یکبار باید جایگزین شود.
- برای جلوگیری از آسیب به چشم کودک، فضای شن بازی باید در مناطقی قرار گیرد که در معرض وزش باد نباشد.
- در هنگام شن بازی هرگز به کودکان نباید اجازه داد که شن را به طرف یکدیگر بپاشند.
- مربیان باید مراقب باشند کودکان دست‌های آغشته به شن را به چشم‌هایشان نمالند.
- کودکان فقط در محلی که برای بازی مشخص شده باید شن بازی کنند.
- از جابه‌جایی شن در محیط‌های دیگر و یا آوردن به اتاق و غیره پیشگیری شود.

■ هنگام شن‌بازی باید روپوش مخصوصی به تن کودک کرد تا لباس‌هایش کثیف نشود (شکل ۳).

شکل ۳- شن‌بازی کودکان در مهدکودک

نکات ایمنی آب‌بازی

- موارد ایمنی که در فضای آب‌بازی باید در نظر گرفته شود، شامل موارد زیر است:
- کودکان خردسال هنگامی که در کنار هر نوع آب (وان حمام، حوض، جوی، استخر و حتی آکواریوم) هستند، زیر نظر گرفته شوند.
- از ظرفی مانند سرامیک، سفال، چینی و سایر مواد شکننده برای آب‌بازی استفاده نشود.
- نگهداری و مراقبت از بچه‌های خردسال هرگز به کودکان بزرگ‌تر سپرده نشود.
- هیچ کودک زیر ۸ سالی نباید بدون حضور بزرگ‌تر وارد آب شود.
- شنا کردن به کودک هرچه زودتر آموخته شود.
- از حلقه‌های بادی و کمربندهای نجات برای جلوگیری از غرق شدن کودک باید استفاده شود.
- آب‌بازی در فضای باز بین ساعت‌های ۱۲ تا ۱۶ به دلیل شدت گرما و نور آفتاب، به صلاح کودک نیست.
- استفاده از کرم ضدآفتاب هنگامی که کودک بیرون بازی می‌کند، الزامی است و هر دو ساعت یک‌بار به خصوص بعد از هر آب‌بازی لازم است مجدداً از کرم استفاده شود.
- به افت دمای بدن کودک توجه شود.
- باید مراقب گزیدگی حشرات به خصوص در فصل تابستان بود.

□ کودکان (به‌خصوص قبل از دو سال) نمی‌توانند متوجه کاهش دمای بدنشان شوند. هنگام آب‌تنی باید مرتباً گردن، سرشانه‌ها، پشت و دستانشان با آب گرم خیس شود. بهترین دمای هوا برای آب‌بازی کودکان (به‌خصوص لب ساحل) ۲۷ درجه سانتی‌گراد است.

نکته

❑ بعد از هربار آب‌بازی یا آب‌تنی بدن کودک را کاملاً خشک کنید و لباس تمیز بپوشانید. در صورتی که کودک در استخر شنا کرده برای زدودن کلر و اگر در دریا آب‌تنی کرده، برای زدودن نمک و ماسه حمام لازم است.

تمرین کنید

فعالیت ۴: در گروه‌های کلاسی با بازدید از یک مرکز پیش از دبستان و استفاده از فهرست واریسی، گزارشی از موارد ایمنی فضای شن‌بازی و آب‌بازی آن مرکز تهیه کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

انواع خطرات احتمالی فضای شن‌بازی و آب‌بازی

فعالیت ۵: به اتفاق هنرآموز خود از فضای شن و آب‌بازی یک مرکز پیش از دبستان بازدید می‌کنید. در این فضا کودکان در حال بازی با شن هستند. گروهی از کودکان با دست‌های شنی، چشمان خود را می‌مالند و گروهی دیگر شن‌ها را به هوا پرتاب می‌کنند، گروهی دیگر از کودکان کوچک‌تر در حال مزه کردن آنها هستند. در مورد انواع خطرات احتمالی بازی کودکان در این فضای شن‌بازی و آب‌بازی گفت‌وگو کنید و فهرستی از این خطرات را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو کنید

در فضای شن‌بازی و آب‌بازی خطراتی کودکان را تهدید می‌کند. بنابراین قبل از بازی کودکان با شن و آب باید توصیه‌ها و آموزش‌های لازم به آنها داده شود.

مهم‌ترین خطراتی که در فضای شن‌بازی و آب‌بازی ممکن است رخ دهد، شامل موارد زیر است:

■ **خوردن شن و ماسه:** معمولاً کودکان عادت دارند که وسایل بازی و مواد را وارد دهان کنند. ممکن است شن و مواد بازی توسط کودکان خورده شود.

■ **پرت کردن ماسه و آسیب به چشم:** هنگام بازی ممکن است کودکان شن و ماسه را به طرف هم پرتاب کنند. این کار ممکن است باعث ورود شن و ماسه به چشم و آسیب به کودکان شود.

■ **خفگی:** گاهی اوقات کودکان نزدیک هر نوع آبی که احتمال غرق‌شدگی و خفگی حتی با مقادیر کم آب برایشان وجود دارد، حضور می‌یابند. از آنجا که بچه‌های کوچک و شیرخوار نمی‌توانند بین تنفس و بلع خود هماهنگی ایجاد کنند، اگر به زیر آب فرو بروند، مقداری از آب را می‌بلعند در این سنین حتی بلع مقدار کمی آب هم خطرناک است.

■ برخی انگل‌های میکروسکوپی می‌توانند در برابر کلر مقاومت کنند و اگر کودک آن را ببلعد، دچار بیماری‌های اسهالی می‌شود.

■ بیماری‌های گوش، التهاب گوش میانی و التهاب گوش خارجی از دیگر بیماری‌هایی است که کودک را در این زمینه تهدید می‌کند.

■ وقتی تعادل میزان کلر موجود در آب به هم بخورد، ممکن است بیماری‌های جدی همچون برونشیت مزمن و آسم به وجود آید.

■ **سرخوردن:** فضاهای آب بازی با توجه به شرایط آن لغزنده می باشد. سرخوردن ممکن است باعث شکستگی اعضای بدن گردد.

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی، در مورد انواع خطرات احتمالی در فضای شن‌بازی و آب‌بازی کودکان از منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را به صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

جست‌وجو
کنید

کمک‌های اولیه

تمامی مهدهای کودک باید یک اتاق کمک‌های اولیه که برای مراقبت‌های ویژه و اضطراری مجهز شده است، داشته باشند.

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی، براساس فصل ۵ کتاب مراقبت از سلامت کودک، از ارائه کمک‌های اولیه به کودکی که هنگام بازی در فضای آب‌بازی دچار خفگی شده است، نمایشی در کلاس اجرا کنید.

- ☐ وسایل کمک به کودک آسیب دیده را قبل از اجرای نمایش تهیه کنید.
- ☐ نحوه کمک به کودک آسیب دیده را به ترتیب اجرا کنید.

تمرین کنید

خودارزیابی				
واحد یادگیری: کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر				
مرحله: کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی				
این کاربرد برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری کنترل ایمنی محیط بسته با همکاری مدیر تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد			
۱	۲	۳	۴	
۱				تا چه حد می‌توانید گزارشی از موارد ایمنی فضای شن بازی و آب بازی براساس استاندارد و قوانین در مرکز پیش از دبستان تهیه کنید؟
۲				تا چه حد می‌توانید گزارشی از مهم‌ترین خطرات فضای شن بازی و آب بازی در یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید؟
۳				تا چه حد می‌توانید کمک‌های اولیه را برای یک کودک مصدوم ناشی از خطرات فضای شن بازی و آب بازی انجام دهید؟
۴				تا چه حد می‌توانید ایمنی فضای شن بازی و آب بازی را براساس فهرست واریسی کنترل کنید؟

تمرین کنید

- ۱ گزارشی از موارد ایمنی در فضای آب بازی یک مرکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۲ کودکی هنگام بازی در فضای شن بازی، شن و ماسه خورده است. به‌طور فرضی: الف) وسایل انجام کمک‌های اولیه را آماده کنید. ب) کمک‌های اولیه لازم را تا رسیدن اورژانس انجام دهید.
- ۳ کودکی هنگام بازی در فضای آب بازی، سر خورده است. به‌طور فرضی: الف) وسایل انجام کمک‌های اولیه را آماده کنید. ب) کمک‌های اولیه لازم را برای این کودک تا رسیدن اورژانس انجام دهید.
- ۴ با تهیه فهرست واریسی، ایمنی فضای شن بازی و آب بازی را کنترل کنید.

ارزشیابی شایستگی کنترل ایمنی محیط باز با همکاری مدیر

شرح کار:

تهیه فهرست وارسی بهداشت فضای باز و حیاط، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
تهیه فهرست وارسی ایمنی در برق حیاط و فضای باز، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
تهیه فهرست وارسی ایمنی فضای سبز، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
تهیه فهرست وارسی ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
تهیه فهرست وارسی ایمنی استخر شنا، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
تهیه فهرست وارسی از شرایط ایمنی فضای شن بازی و آب بازی، بررسی محیط مراکز آموزشی و ارائه گزارش آن
الگوی تهیه فهرست وارسی مناسب

- ۱- موضوع آن مشخص باشد
- ۲- گروه سنی آن مشخص باشد.
- ۳- دارای راهنما باشد
- ۴- هر ماده آن متناسب با موضوع باشد
- ۵- هر ماده آن، یک رفتار قابل مشاهده را ارزشیابی کند.
- ۶- هر ماده آن به صورت یک جمله کوتاه آورده شود.

استاندارد عملکرد: کنترل ایمنی محیط باز (حیاط، فضای سبز، استخر، سیم کشی برق و غیره) مراکز پیش از دبستان براساس منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین نامه ها و استانداردهای ایمنی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان بهزیستی کشور

شاخص ها

کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط (جدا بودن فضای بازی و عاری از آب و شن ریزه و ریزه های چوب و ...) و ارائه گزارش
کنترل ایمنی در برق حیاط و فضای باز و گزارش نواقص به مسئولین
کنترل ایمنی فضای سبز باغچه، درخت و گیاهان، خاک و کودها و ... گزارش نواقص به مسئولین
کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط (سرسره، تاب، چرخ فلک و ...) گزارش نواقص به مسئولین
کنترل ایمنی استخر شنا عمق، حفاظ و نجات غریق و ... گزارش نواقص به مسئولین
کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی (تهیه و نگهداری ایمن و انواع آلودگی ها و بیماری های منتقله) و ارائه گزارش

شرایط انجام کار

شرایط انجام کار: کنترل ایمنی محیط باز (سطح فضای بازی، وسایل بازی حیاط، سیم کشی برق و ...) با توجه به شرایط زیر:

مکان: مرکز آزمون

زمان: ۶۰ دقیقه (۱۰ دقیقه برای هر فعالیت)

مواد و تجهیزات و ابزار: لوازم التحریر

استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی معتبر، استانداردهای بهداشتی و ایمنی موجود در وزارت بهداشت و آیین نامه های سازمان بهزیستی

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۲	نمره هنجار
۱	کنترل ایمنی سطح فضای باز و حیاط	۲	
۲	کنترل ایمنی در برق حیاط و فضای باز	۱	
۳	کنترل ایمنی فضای سبز	۱	
۴	کنترل ایمنی وسایل و تجهیزات بازی داخل حیاط	۲	
۵	کنترل ایمنی استخر شنا	۱	
۶	کنترل ایمنی فضای شن بازی و آب بازی	۲	
شایستگی های غیرفنی: ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش شایستگی های غیرفنی: یادگیری و مسئولیت پذیری ایمنی: رعایت استانداردهای بهداشتی موجود در آیین نامه های مهدها، رعایت نکات ایمنی در به کارگیری ابزار و تجهیزات بهداشتی بهداشت: رعایت بهداشت در انجام فعالیت ها توجهات زیست محیطی: رعایت بهداشت و سالم سازی محیط نگرش: اهمیت دادن به رعایت موارد ایمنی در محیط، احترام به محیط زیست			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنجار برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.